

**ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ
ЯВОРІВСЬКОЇ РАЙОННОЇ РАДИ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Навчально-методичний посібник

**ПІДПРИЄМЛИВІСТЬ ТА ІНІЦІАТИВНІСТЬ
НА УРОЦІ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ
МЕТОДИ. ПРИЙОМИ. ТЕХНІКИ**

Яворів, 2020

Підприємливість та ініціативність на уроці зарубіжної літератури.
Методи. Прийоми. Техніки. Навчально-методичний посібник. Яворів,
2020.-60 с.

Укладач: Оксана Майхер, учитель зарубіжної літератури опорного
закладу «Яворівська ЗОШ І-ІІІ ст. №3 імені Тараса Шевченка»

Посібник вміщує методичні рекомендації щодо формування підприємницької компетентності на уроках зарубіжної літератури, навчальну програму для учнів 9 класу з накладеною Європейською рамкою підприємливості (EntreComp) та означенням самооцінки дій учня, поради, цікаві інтерактивні вправи, методи, прийоми і техніки які допоможуть розвивати підприємливість та ініціативність як одну із ключових компетентностей учнів.

Схвалено на засіданні ради Центру ПРПП (*Протокол №1 від 08.12.2020*)

Художній твір у проєкції підприємливості та ініціативності

Предмет «Зарубіжна література» надає неабиякі можливості для формування підприємливості та ініціативності як ключової компетентності розвитку особистості. Адже кращі взірці світової літературної спадщини, а саме їх вивчають на уроках зарубіжної літератури, - це багатющий матеріал для аналізу різноманітних життєвих моделей поведінки, людських характерів, зразків почуттів. Учні, навчаючись на прикладі інших, переймаючи їхній досвід, оцінюючи їхні дії, вчаться планувати своє життя, співпрацювати, приймати рішення, бути цілеспрямованими, відповідальними за свої вчинки.

Інтеграція підприємницької складової у зміст уроку чи методи навчання надає ще більших можливостей для виховання особистості, яка творчо підходить до будь-яких вимірів, нетрадиційно та якісно розв'язує проблеми, і, як наслідок, здатна до активної участі у житті суспільства.

То ж як формувати підприємницьку компетентність через зміст уроку зарубіжної літератури?

Передусім слід поглянути на аналізований твір під іншим кутом зору, віднайти найвдаліші фрагменти, які б візуалізували виучуваний матеріал в проєкції формування підприємливості та ініціативності. Наступний крок - повсякчасне використання проблемного викладу матеріалу, інтегрований підхід, пошук можливостей прив'язати тему до актуальних проблем сьогодення. Також слід забезпечити особисту участь у роботі усіх без винятку учасників навчання та моделювати ситуації, коли кожен учень має можливість пережити ситуацію успіху.

Спробуємо розгледіти підприємницьку складову у змісті окремих творів, що увійшли до програми 9 класу.

Здавалося б, нелегко проаналізувати крізь призму підприємливості твір Джоната Свіфта «Мандрі Лемюеля Гуллівера».

Насправді ж підприємницьке тло закладено у тематиці твору - мінливість зовнішнього вигляду світу природи та людини, протест проти відсутності свободи, пошук ідеального суспільного ладу. Перелічені проблеми є вкрай актуальними для сучасного

глобалізованого світу і, при вдало продуманій дискусійній ситуації, працюють на розвиток критичного обґрунтованого мислення, виявлення можливості вільної реалізації

власного «Я» та формування здібності експериментувати з вміннями в нових умовах.

Дев'ятикласники спостерігають різні суспільні явища, оцінюють вплив їхньої діяльності на спільноту, обирають ті, які, на їхню думку, найбільше підходить до організації життя людини, вчать розпізнавати проблеми у своїй спільноті, а шукаючи шляхи зміни суспільства, можуть уявляти бажане майбутнє і розробляти свої сценарії бачення його розвитку.

На прикладі образу Гуллівера, який представлений як тип людини нового часу (енергійної, творчої, мислячої), школярі формують такі складові компетентності як виявлення ініціативності, креативність, мотивацію і наполегливість, вчать бути допитливими і відкрити, здатними на вчинки.

При вивченні поеми Джорджа Байрона «Мазепа» не уникнути ситуації, коли учні зіткнуться з неоднозначним трактуванням образу українського гетьмана світовими класиками. Проте завдання учителя підвести до розуміння усієї неоднозначності легендарної особистості, представленої у історичних відомостях та художніх творах. Адже Іван Мазепа не тільки великий романтик (за Байроном), а й справжній патріот, будівничий церков, мудрий керівник. Таке прочитання образу сприятиме тому, що учні зможуть дати власну оцінку історичній постаті Івана Мазепи, при цьому вироблятимуть вміння висловлювати свою думку й обстоювати її, спілкуватися з іншими, обґрунтовано мислити, приймати рішення.

Це також благодатний матеріал для проєкції ситуації на сучасних керівників держави.

Основна ж складова підприємницької компетентності, якої навчаються учні на прикладі образу Івана Мазепи - це вміння бути лідером - рішучим, відповідальним, що завжди перебуває в пошуку власних шляхів досягнення успіху, відкритим до співпраці, і як справжній лідер - готовим до того, що рішення, які ти приймаєш, не завжди сприйматимуться однозначно.

Широкий діапазон можливостей розвитку підприємливості надає твір Оноре де Бальзака «Гобсек». Аналізуючи повість, дев'ятикласники вивчають шляхи збагачення героя, спостерігають ділові якості персонажів,

розпізнають приклади поведінки як корисної для спільноти, так і ті, які не є раціональними, можуть пояснити в чому актуальність твору, висловлюють критичні судження щодо того, наскільки ідея збагачення будь-яким коштом необхідна сучасній людині, а також отримують вміння розсудливо ставитися до грошей загалом та власних заощаджень зокрема.

Окрім цього, школярі вчаться розпізнавати власні можливості, можуть аналізувати свої здібності, усвідомити різні шляхи самомотивації, виявляють інтелектуальну самостійність у роботі.

Присутнє підприємницьке тло і у змісті драмі Генріка Ібсена «Ляльковий дім». Віра в себе, в свою здатність розв'язувати проблеми, втілювати ідеї в дії, визначати свої прагнення, бажання, інтереси, досягати того, чого плануєш, при цьому, проявляти неабияку наполегливість, сприймати життєві виклики як мотивацію до дії – це далеко не всі вміння, які можна сформувати на прикладі цього твору.

Такі моменти, як позичання коштів в кредит, підробка грошових документів, шляхи повернення боргу, дають можливість розвивати вміння керувати фінансами, обирати найбільш придатні джерела фінансування, укладати сімейний бюджет. Окремо варто звернути увагу школярів на те, наскільки важливими є у професійних стосунках дотримання етики поведінки, де пріоритетом виступають чесність, відповідальність, принциповість.

Водночас відкритий фінал драми дає змогу учням укласти свій сценарій майбутнього героїні, що, знову ж таки, формує вміння бачити майбутнє, думати стратегічно, втілювати свої ідеї в дії.

Основна складова підприємливості, яку формує зміст п'єси Бернарда Шоу «Пігмаліон», - мобілізація ресурсів. У ролі останніх виступають надзвичайні здібності, розум, талант і почуття внутрішньої гідності головної героїні Елізи Дулітл.

Зміст п'єси заперечує твердження, що соціальні бар'єри нездоланні: насправді вони лише заважають людям реалізувати

закладені в них можливості, а бідність представлена як сила, яка гальмує інтелектуальний розвиток особистості. Окремо слід зосередити увагу школярів на питанні відповідальності за вчинки, адже творча діяльність людини підпорядковується більш високій меті, ніж проста гра в життя, яку веде професор лінгвістики.

Отже, під час аналізу п'єси на перший план має вийти проблема можливості реалізації інтелектуального потенціалу людини, зміна особистості та її вплив на інших, пошук свого місця у суспільстві, що, в свою чергу, формує такі складові компетентності як виявлення можливостей, мобілізація ресурсів та інших осіб, долання бар'єрів, пов'язаних із невизначеністю та ризиками.

Відповідальність як особиста, так і загальнолюдська за наше спільне майбутнє – це те, на чому слід зацентрувати при вивченні роману Рея Дугласа Бредбері «451 градус за Фаренгейтом» у контексті підприємливості.

У майбутньому, котре описує Бредбері, є дуже багато схожого з нашим часом. Змальоване споживацьке суспільство, де панує повний контроль і намагання підпорядкувати собі навіть думки людей, де в обмін на гарантії безпеки владні інституції отримують широкі повноваження втручатися в життя й права особистості, має вивести школярів зі звичної "зони комфорту" та породити бажання щось змінювати у собі, впливати на зміни інших і, таким чином, змінювати навколишній світ.

Відкриттям для дев'ятикласників також має стати розуміння цінності самої людини, як найдорожчого ресурсу, потреби у її інтелектуальному зростанні, самовираженні. Адже тільки вдумлива, освічена особистість може самостійно аналізувати, мати на все свою думку, вільно її висловлювати і впливати на своє майбутнє.

Зміст роману - вдалий взірець для формування уміння оцінювати ризики своєї діяльності для інших, описувати, як деякі інновації можуть трансформувати суспільство, не завжди на користь самій людині, і, що найважливіше, для мотивації учнів на створення цінностей для себе, своєї спільноти та вироблення ставлення, за яким школярі прагнуть зробити свій внесок у розвиток суспільства.

Отже, закладені у змісті творів зарубіжної літератури можливості формування компетентності «підприємливість та ініціативність», накладені на активні техніки і методи роботи, сприятимуть адаптації уроку зарубіжної літератури до проблем сьогодення, його трансформації у руслі компетентнісного підходу, що урізноманітнить навчання, зробить його більш ефективним.

Таблиця: Модель EntreComp

Сфери	Компетентність	Підказки	Дескриптори
1. Ідеї та можливості	1.1 Виявлення можливостей	Використовуйте свою уяву і здібності, щоб визначити можливості для створення певної цінності	Визначте можливості та скористайтесь ними для створення цінності в соціальному, культурному та економічному середовищі Визначте потреби і проблеми, які потрібно вирішити Встановіть нові зв'язки і зведіть разом розкидані складові середовища, щоб створити можливості для створення цінності
	1.2 Креативність	Розвивайте креативні та змістовні ідеї	Розвивайте варіанти ідей і можливостей створення цінності, зокрема, ліпші рішення для наявних та нових викликів Досліджуйте і експериментуйте з інноваційними підходами Поєднуйте знання та ресурси для досягнення цінних результатів
	1.3. Бачення	Працюйте, керуючись своїм баченням майбутнього	Уявляйте майбутнє Розвивайте своє бачення і втілюйте ідеї у дії Візуалізуйте майбутні сценарії для ліпшого керування діями
	1.4 Оцінювання ідей	Максимально використовуйте ідеї та можливості	Оцініть, чого варта окрема цінність у соціальному, культурному й економічному плані Визначте, який потенціал має ідея для створення цінності, і зідентифікуйте належні способи її максимального використання
	1.5 Етичне та обґрунтоване мислення	Оцінюйте наслідки і вплив ідей, можливостей і дій	Оцініть наслідки ідей, які приносять цінність, і вплив підприємливої дії на цільову групу, ринок, суспільство і середовище Поміркуйте, наскільки обґрунтованими є довготермінові соціальні, культурні та економічні цілі, а також курс обраних дій Дійте відповідально

2. Ресурси	2.1 Самосвідомість і самоефективність	Вірте у себе і продовжуйте розвиватись	• Розмірковуйте про свої потреби, прагнення та бажання на короткий, середній та тривалий термін • Визначте та оцініть свої особисті та групові сильні і слабкі сторони • Вірте у свою здатність впливати на хід подій, незважаючи на непевність, затримки та тимчасові поразки
	2.2 Мотивація і наполегливість	Не втрачайте концентрації і не здавайтесь	• Майте твердий намір втілити ідеї в дії і задовольнити свою потребу в успіху • Будьте готові до терпіння і намагайтесь досягнути свої довготермінові особисті чи групові цілі • Будьте гнучкими щодо тиску, несприятливих умов та тимчасових поразок
	2.3 Мобілізація ресурсів	Зберіть необхідні Вам ресурси і керуйте ними	• Отримайте матеріальні, нематеріальні та цифрові ресурси, необхідні для втілення ідей в дії, і керуйте ними • Максимально скористайтесь обмеженими ресурсами • Розвивайте компетентність, необхідну для будь-якого етапу, зокрема, технічну, юридичну, податкову та цифрову компетентність, і керуйте нею
	2.4 Фінансова та економічна грамотність	Розвивайте фінансові та економічні «ноу-хау»	• Оцініть вартість втілення ідеї в діяльність зі створення певної цінності • Плануйте, запроваджуйте та регулярно оцінюйте фінансові рішення • Керуйте фінансами, щоб пересвідчитися в тому, що діяльність зі створення певної цінності може тривати довгий час
	2.5. Мобілізація інших осіб	Надихайте інших, викликайте у них ентузіазм і залучайте до справи	• Надихайте відповідні зацікавлені сторони та викликайте у них ентузіазм • Здобудьте підтримку, необхідну для досягнення важливих результатів • Демонструйте ефективне спілкування, переконання, вміння вести переговори та лідерські здібності

3. Трансформація в дії	3.1 Ініціативність	Дійте	• Започаткуйте процеси, які створюють цінність • Приймайте виклики Дійте і працюйте над досягненням цілей незалежно, не відходьте від своїх намірів і виконуйте заплановані завдання
	3.2 Планування та управління	Ставте пріоритети, організуйте та проводьте послідовний моніторинг	• Ставте довго-, середньо- та короткострокові цілі • Визначайте пріоритети і плани дій • Адаптуйтеся до непередбачених змін
	3.3 Долання бар'єрів, пов'язаних із неоднозначністю, невизначеністю та ризиками	Приймайте рішення стосовно непевності, двозначності та ризику	• Приймайте рішення, коли результат такого рішення непевний, коли доступна інформація неповна чи двозначна, або коли є ризик неочікуваних результатів • У межах створення цінності структуровано оцінюйте та порівнюйте ідеї та прототипи з ранніх етапів для зменшення ризику • Вирішуйте мінливі ситуації негайно і гнучко
	3.4 Співпраця з іншими особами	Створюйте команду, співпрацюйте і гуртуйте довкола себе людей	• Працюйте разом і співпрацюйте з іншими з метою розвитку ідей та втілюйте ідеї в дії • Гуртуйте довкола себе людей • Вирішуйте конфлікти і позитивно сприймайте
	3.5. Навчання через досвід	Вчіться в процесі діяльності	• Використовуйте будь-яку ініціативу для створення цінності як можливість чогось навчитися • Вчіться разом з іншими, включаючи і колег, і наставників • Міркуйте і вчіться і з успіху, і з поразки (як власної, так і інших)

(EntreComp: Рамка підприємницької компетентності©Європейський Союз, 2016)

**Підходи до інтеграції підприємливості як ключової компетентності в навчальну програму
«Зарубіжна література. 9 клас»**

Усього – 70 годин;

текстуальне вивчення творів – 58 годин;

розвиток мовлення – 4 години;

позакласне читання – 4 годин;

резервний час – 4 години.

№ з/п	К-сть	Зміст навчального матеріалу	Формування підприємницької компетентності (самооцінка дій учня /учениці) Сфера «Ідеї та можливості» Сфера «Ресурси» Сфера «Трансформація в дії»
1	2	ВСТУП Літературні жанри і стилі. Перехідні явища в літературі. <i>(ТЛ) Жанр, стиль.</i> <i>(ЛК) Жанри і стилі як органічні елементи культури. Загальне і національне в структурі жанрів і стилів.</i> <i>(УС) Жанрово-стильові тенденції в українській та зарубіжних літературах на етапах літературного процесу.</i> <i>(ЕК) Специфіка жанрів у різних національних літературах (оповідання, роман, сонет та ін.). Розмаїття індивідуальних стилів митців.</i>	Я можу показати, що я прагну знати про щось нове (1); Я можу описати, як можна довше використовувати ресурси завдяки повторному використанню; Я можу визначити джерела допомоги моєї діяльності (наприклад, вчителі, однокласники, наставники); Я можу пояснити, якими є мої цілі у простій діяльності зі створення цінності (1); Я можу встановити альтернативні цілі для створення цінності у простих обставинах; Я можу визначити основні кроки, необхідні для діяльності зі створення цінності; Я можу передбачити, що мої здібності та компетентність покращаться з досвідом, завдяки успіхам і поразкам.

2	9 ПРОСВІТНИЦТВО Історичні умови та провідні ідеї Просвітництва. Вплив філософії на літературу й культуру доби. Художні напрями (просвітницький класицизм, просвітницький реалізм, сентименталізм). Джонатан Свіфт (1667–1745). «Мандри Лемюеля Гуллівера» (1 частина). Історія написання твору, зумовлена інтересом суспільства до географічних відкриттів і пошуками шляхів зміни суспільства. Просвітницькі ідеї у творі. Образ Гуллівера як втілення концепції нової людини. Жанрова своєрідність роману (поєднання реалістичних елементів і соціальної фантастики). Засоби комічного (гумор, іронія, сатира, сарказм). Езопова мова. Йоганн Вольфганг Гете (1749–1832). «Вільшаний король», «Травнева пісня». Роль Й.В. Гете в історії Просвітництва. Нове розуміння природи у ліриці Й.В. Гете. Міфологічний зміст образів вірша «Вільшаний король». Ідея кохання і щастя у «Травневій пісні», ознаки фольклору. Йоганн Крістоф Фрідріх Шиллер (1759–1805). «До радості». Просвітницька ідея об'єднання людства в оді «До радості» Ф. Шиллера. Пафос твору, який став гімном Євросоюзу. <i>(ТЛ) Поглиблення понять про роман, оду. Композиція. (ЛК) Європейське мистецтво доби Просвітництва.</i>	Я можу розпізнати проблеми у моїй спільноті, у вирішенні яких я можу зробити свій внесок; Я можу досліджувати нові шляхи використання наявних ресурсів; Я можу розробити прості сценарії майбутнього, в яких створюється цінність для моєї спільноти і оточення; Я можу побачити різницю між впливом діяльності зі створення цінності на цільову спільноту і ширшим впливом на суспільство. Я можу описати мої потреби, бажання, інтереси, цілі; Я можу описати, які якості та здібності необхідні для різних робіт і які з цих якостей і здібностей у мене є; Мене мотивує ідея створення цінності для мене та інших; Я можу переконати інших великою кількістю аргументів; Я виявляю ініціативу щодо вирішення проблем, які впливають на мою спільноту; Я можу робити внесок у просту діяльність зі створення цінності; Я відкритий до нових контактів та співпраці з іншими;

		<i>(УС) Ідеї Просвітництва в Україні.</i> <i>(ЕК) Порівняння оригіналів і художніх перекладів (у фрагментах і цілісно за умови володіння учнями іноземною мовою)</i>	
3	18	РОМАНТИЗМ Історичні, естетичні, філософські чинники розвитку романтизму. Основні ознаки романтизму як напряму в літературі й мистецтві. Романтизм у різних країнах. Генріх Гейне (1797–1856). «Книга пісень» («На півночі кедр одинокий...», «Не знаю, що стало зо мною...», «Коли розлучаються двоє...»). Специфіка німецького романтизму і творчість Г. Гейне. «Книга пісень»: особливості композиції збірки, образ ліричного героя, фольклорні елементи (образи, мотиви, символи, жанрові ознаки пісні та ін.). Утілення високого почуття кохання у віршах митця. Особливості поетичної мови творів. Джордж Ноел Гордон Байрон (1788–1824). «Хотів би жити знов у горах...», «Мій дух як ніч...». Поема «Мазепа» або «Паломництво Чайльд Гарольда». Вплив творчості Дж. Байрона на розвиток романтизму в Європі. Протиставлення мрії і дійсності у ліриці поета. Фольклорні та біблійні мотиви у віршах Дж. Байрона. Українська тема в поемі «Мазепа». Специфіка зображення образу гетьмана у творі (монолог героя, романтичний пейзаж як засіб увиразнення образу, динаміка образу та ін.). Відображення духовного життя особистості та суспільства, історії та культури Європи в поемі «Паломництво Чайльд Гарольда». Герой і автор:	Я можу досліджувати нові шляхи використання наявних ресурсів; Я можу розвивати ідеї щодо створення цінності для інших самостійно та в складі команди; Я можу досліджувати проблеми, не зв'язані умовами, багатьма способами для того, щоб генерувати велику кількість рішень; Я можу бути наполегливим в досягненні моїх потреб, бажань, інтересів та цілей (3); Мене мотивують виклики; Я маю твердий намір на наполегливість, намагаючись досягти моєї цілі; Я можу визначити джерела допомоги для моєї діяльності зі створення цінності; Я можу переконати інших великою кількістю аргументів; Я відчуваю себе комфортно, беручи на себе відповідальність у спільній діяльності; Я виявляю ініціативу щодо вирішення проблем, які впливають на мою спільноту; Я можу одночасно справитися з великою кількістю простих завдань, не відчуваючи дискомфорт;

схожість і відмінність. Особливості віршової організації поеми (спенсерова строфа).

ВЗАЄМОДІЯ РОМАНТИЗМУ І РЕАЛІЗМУ

Олександр Сергійович Пушкін (1799–1837). Лірика (До А. П. Керн («Я пам'ятаю мить чудову...»), «Я вас кохав...», «Я пам'ятник собі поставив незотлінний...»). «Євгеній Онегін».

Значення творчості О. С. Пушкіна для розвитку російської та світової літератури. Провідні мотиви його лірики. Тема кохання і призначення мистецтва у віршах митця.

Взаємодія романтизму і реалізму в романі О. С. Пушкіна «Євгеній Онегін». Реалістичне висвітлення романтичних тем (кохання, відчуження особистості, життя і смерті, розладу мрії та дійсності тощо) і образів (Онегін – Тетяна, Ленський – Ольга). Традиції світової літератури і культури у творі (вплив Дж. Байрона та ін.). Дзеркальна композиція (лист Тетяни – відповідь Онегіна – дуель – лист Онегіна – відповідь Тетяни). Зображення різних сфер життя (історії і сучасності, столиці і провінції, народних звичаїв і кола культурних інтересів суспільства тощо). Художнє новаторство О. С. Пушкіна (у жанрі, мові, авторській позиції, підході до зображення дійсності). Образ автора.

Михайло Юрійович Лермонтов (1814–1841). Лірика («Сосна», «І нудно і сумно...», «На дорогу йду я в самотині...»). «Герой нашого часу».

Мотиви світової скорботи у ліриці М. Ю. Лермонтова. Зв'язок творчості митця із традиціями європейського

**Я можу протистояти змінам і справитися з ними конструктивно;
Я шукаю власні шляхи досягнення цілей;
Я можу побачити різницю між прийнятими і неприйнятими ризиками (З);
Я відкритий до нових контактів та співпраці з іншими;**

	романтизму (Дж. Байрона, Г. Гейне та ін.). Особливості розвитку сюжету й композиції в романі «Герой нашого часу». Зв'язок твору з історичною та духовною атмосферою доби. Складність образу Печоріна, засоби його розкриття, духовна трагедія. Печорін у системі інших образів. Новаторство М. Ю. Лермонтова в жанрі роману. <i>(ТЛ) Поглиблення понять про поему (романтична), роман (роман у віршах, філософсько-психологічний), віршовий розмір. Строфа (онегінська).</i> <i>(ЛК) Романтизм у різних видах мистецтва (живопис, музика та ін.).</i> <i>(УС) Україна в житті і творчості зарубіжних митців.</i> <i>(ЕК) Порівняння віршів «На півночі кедр одинокий...» Г. Гейне і «Сосна» М.Ю. Лермонтова. Трансформація байронічних мотивів у творчості О.С. Пушкіна і М.Ю. Лермонтова. Тема «пам'ятника» у творчості Горація, О.С. Пушкіна. Порівняння образів Євгенія Онгіна і Печоріна. Порівняння оригіналів, художніх перекладів, переспівів.</i> <u>Завершення I семестру</u>	

4	13 РЕАЛІЗМ Поняття про реалізм та історія його формування. Характерні ознаки реалізму як літературного напрямку (зв'язок із дійсністю, аналітизм, типовість образів і ситуацій, розкриття впливу соціального середовища на людину, критичний пафос, дослідження життя суспільства, психологізм та ін.). Взаємодія реалізму з іншими напрямками ХІХ ст. (романтизмом, натуралізмом). Оноре де Бальзак (1799–1850). «Гобсек». Основні віхи творчості та особливості світогляду письменника. «Людська комедія»: історія написання, художня структура, тематика і проблематика, образи. Повість «Гобсек» у структурі «Людської комедії». Сюжетно-композиційні особливості твору («розповідь у розповіді»). Багатогранність образу Гобсека (як соціального типу доби, як філософа та ін.), засоби його створення (портрет, психологічна деталь, монолог, вчинки, філософське ставлення до життя та ін.). Микола Васильович Гоголь (1809–1852). Петербурзький етап життя і творчості письменника. «Ревізор». Творча історія п'єси. Образи чиновників. Образ Хлестакова та його динаміка. Засоби комічного у творі. Специфіка художнього конфлікту й жанру п'єси. «Шинель». Цикл петербурзьких повістей: основні теми та проблеми. Побутовий, психологічний і філософський плани повісті «Шинель». Особливості сюжету й композиції. Образ Башмачкіна та засоби його створення. Образ столиці (як чужого й ворожого для людини простору). Трактування фіналу, значення елементів фантастики в реалістичному творі. Тема «маленької людини». <i>(ТЛ) Поглиблення понять про образ (типовий), повість</i>	Я можу розпізнати можливості для створення цінності у моїй спільноті та навколишньому середовищі; Я можу розпізнати різний вплив, який мають державний, приватний та інші сектори у моєму регіоні чи країні; Я можу розпізнати приклади поведінки, дружньої до спільноти та ті, які не є раціональними і їхнє можливе значення для середовища (2,3); Я можу визначити справи, які мені, добре вдаються, та справи, які мені не вдаються; Я можу описати, які якості та здібності необхідні для різних робіт і які з цих якостей і здібностей у мене є; Я можу усвідомити різні шляхи мотивування мене самого та інших для створення цінності; Я ціную свою власність і використовую її відповідально; Я ціную свій час як рідкісний ресурс; Я можу пояснити прості економічні концепції (наприклад, попит та пропозиція); Я можу пояснити, що діяльність зі створення цінності може набувати різних форм (бізнес, соціальне підприємство, неприбуткова організація); Я можу самостійно працювати у простій діяльності зі створення цінності;

	<i>(соціально-психологічна, соціально-побутова, філософська), оповідання, комедію, художню деталь (психологічна). Психологізм, інтер'єр.</i> (ЛК) Утілення образів і сюжетів творів О. де Бальзака, М.В. Гоголя у мистецтві (ілюстраціях, кіно, театрі тощо). (УС) О. де Бальзак і Україна. Значення М. В. Гоголя для розвитку української та зарубіжних літератур. (ЕК) Зіставлення специфіки розкриття теми грошей та їхнього впливу на людину у творчості О. де Бальзака й М. В. Гоголя. <u>Завершення I семестру</u>	Я виявляю ініціативу щодо вирішення проблем, які впливають на мою спільноту; Я можу надати приклади тимчасових поразок, які призвели до цінних досягнень; Я можу передбачити, що мої здібності та компетентність покращаться з досвідом, завдяки успіхам та поразкам;

5	6	НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ У ДРАМАТУРГІЇ КІНЦЯ ХІХ–ПОЧАТКУ ХХ СТ. «Стара» і «нова драма». Зміни в драматургії кінця ХІХ – початку ХХ ст. Генрік Ібсен (1828–1906). «Ляльковий дім». Роль Г. Ібсена в розвитку світової драматургії, його новаторство. «Ляльковий дім» як соціально-психологічна драма. Особливості драматичного конфлікту та розвиток сценічної дії (зовнішньої і внутрішньої). Композиція п'єси. Образна система. Підтекст. Символіка. Відкритість фіналу. Бернард Шоу (1856–1950). «Пігмаліон». Особливості світогляду Б. Шоу. Специфіка втілення античного міфу в п'єсі «Пігмаліон». Динаміка образу Елізи Дулітл. Ідеї «одухотворення» людини й життя засобами мистецтва, збереження національної культури, розвитку мови. <i>(ТЛ) «Нова драма», ібсенізм.</i> <i>(ЛК) Утілення драматичних творів Г. Ібсена і Б. Шоу в театрі, кіно.</i> <i>(УС) Українські перекладачі творів зарубіжної літератури кінця ХІХ–початку ХХ ст.</i> <i>(ЕК) Порівняння особливостей «старої» та «нової драми», образів персонажів.</i>	Я можу описати власними словами важливість сумлінності та етичних цінностей; Я можу описати мої потреби, бажання, інтереси та цілі; Я вірю у мою здатність досягти того, що я планую; Мене мотивують виклики; Я можу усвідомити різні шляхи мотивування мене самого та інших для створення цінності; Я маю твердий намір та наполегливість, намагаючись досягти моєї цілі; Я не боюсь тяжкої праці для досягнення моїх цілей; Я можу визначити джерела допомоги для моєї діяльності зі створення цінності (наприклад, вчителі, наставники); Я можу відповідально скласти простий сімейний бюджет; Я виявляю ініціативу щодо вирішення проблем, які впливають на мою спільноту; Я шукаю власні шляхи досягнення цілей; Я відкритий до переваг, які можуть привнести інші особи у діяльність зі створення цінності; Я можу надати приклади тимчасових поразок, які привели до цінних досягнень;
6	8	6 ЛІТЕРАТУРА ХХ–ХХІ СТ. ЖИТТЯ, ІСТОРІЯ, КУЛЬТУРА (1-2 твори за вибором учнів і вчителя)	Я можу описати, як деякі інновації трансформували суспільство; Я можу розробити прості сценарії майбутнього, в

Шолом-Алейхем (1859–1916). «Тев’є-молочар». Тема історичного зламу, який пройшов крізь долю людини і народу на межі XIX–XX ст. Образна система твору. Філософські проблеми. Народний гумор. Сучасні інтерпретації твору в театрі, кіно та інших видах мистецтва. Михайло Опанасович Булгаков (1891–1940). «Собаче серце». Українські сторінки життя і творчості М. О. Булгакова. М.О. Булгаков і влада, трагедія митця. «Собаче серце» як метафора соціальних експериментів революційної доби. Конфлікт натовпу, масової свідомості та інтелекту, культури. Персонажі-«двійники» (Шариков – Швондер). Рей Дуглас Бредбері (1920–2012). «451° за Фаренгейтом». Тривога за майбутнє суспільства в романі-антиутопії «451° за Фаренгейтом». Тема знецінення культури. Провідні мотиви твору – книги (читання), пожежі, тотального контролю, інакомислення тощо. Натовп і влада. Важке прозріння особистості в тоталітарному суспільстві. Гарпер Лі (нар. 1926). «Убити пересмішника». Проблема входження молоді в дорослий світ, зіткнення із жорстокістю. Моральні ідеали у творі. Ерік Вольф Сігел (1937-2010). «Історія одного кохання». Розповідь про зворушливе і трагічне кохання студента, сина мільйонера, до дочки бідного італійського емігранта. Проблеми життя і смерті, любові й відданості у творі. Кіноповісті та кіноромани (1-2 твори за вибором). <i>(ТЛ) Класична і масова література. Рецензія. Поглиблення поняття про «художність».</i> <i>(ЛК) Бібліотечні та інтернет-ресурси, їхнє використання для збагачення кола читання, розвитку навичок творчої роботи з книгою. Взаємодія різних видів мистецтва (кіно і</i>	яких створюється цінність для моєї спільноти і оточення; Я можу розробити (самостійно або з іншими) натхненне бачення майбутнього, яке стосується інших (3); Я можу побачити різницю між відповідальністю за використання ресурсів та відповідальністю за вплив моєї діяльності (5); Мене мотивує ідея створення цінності для мене та інших; Я можу переконливо повідомляти ідеї моєї команди іншим за допомогою різних методів (наприклад, постерів, відео, рольової гри); Я можу брати на себе особисту і групову відповідальність, щоб виконувати прості завдання в діяльності зі створення цінності (3); Я шукаю власні шляхи досягнення цілей; Я можу описати ризики щодо простої діяльності зі створення цінності, в якій я беру участь; Я відкритий до переваг, які можуть привнести інші особи у діяльність зі створення цінності; Я можу усвідомити роль моїх емоцій, установок та поведінки у формуванні установок та поведінки інших людей і навпаки; Я можу робити внесок у просту діяльність зі створення цінності; Я можу надати приклади тимчасових поразок,

		література та ін.), комп'ютерних технологій і літератури. Сучасні літературно-художні видання, інтернет-портали творів зарубіжної літератури. Міжнародні літературні премії. (УС) Українські перекладачі творів зарубіжної класики і сучасної літератури. Музеї Шолом-Алейхема, М. Булгакова в Києві. (ЕК) Переосмислення сюжетів, образів, мотивів зарубіжної літератури і культури у творах мистецтва.	які привели до цінних досягнень; Я можу передбачити, що мої здібності та компетентність покращиться з досвідом, завдяки успіхам та поразкам; Я можу міркувати про поразки (мої та інших людей), визначати їх причини та вчитися на них (3).
7	2	ПІДСУМКИ Узагальнення і систематизація навчального матеріалу. <u>Завершення II семестру (+ 6 год. резерв)</u>	Я можу досліджувати нові шляхи використання навчальних ресурсів; Я можу побачити різницю між впливом діяльності зі створення цінності на цільову спільноту і ширшим впливом на суспільство; Я можу переконати інших великою кількістю аргументів; Я можу обговорити, як використати різні засоби зв'язку для роботи з різною цільовою аудиторією; Я можу моніторити, чи виконання завдання відповідає плану; Я можу міркувати про мій досвід участі у діяльності зі створення цінності та вчитися з нього;
		Для вивчення напам'ять Ф. Шиллер. «До радості» Г. Гейне. «Не знаю, що стало зо мною...» О.С.Пушкін (1 вірш за вибором учителя та учнів) М. Ю. Лермонтов. «На дорогу йду я в самотині...»	

**Методи, прийоми і техніки,
які творять підприємницьке тло
на уроках зарубіжної літератури**

Малі жанри фольклору

Віднови текст прислів'я

- Не поспішай поперед батька _____ (куди ?)
- Не спитавши броду, не лізь _____ (куди?)
- Поглянь _____ (на кого?) перш ніж інших судити.
- Як ти до людей, так і вони _____ (до кого?)
- Бережи честь _____ (відколи?)

Вправа «Знайди зайве» (Аргументуй)

- Рідний дім – це рідний дім, завжди нам затишно у нім.
- Мій дім – моя фортеця.
- Всяке село своє прислів'я має.

- Яка робота – такий і заробіток.
- Заробив на сіль до оселедця.
- Краще їсти хліб з водою, ніж жити чужиною.

- Шукай друга правдивого, бійся лестивого.
- Від добрих добрі й родяться.
- Коли скрутно буває – друг помагає.

- Рис розсипав – ще збереш, сказав слово – не вернеш.
- З дурнем дружити – себе ганьбити.
- Слів не розкидаєш, добру славу маєш

Казки народів світу

Вікторина «Що я знаю про казку?»

1. Якими словами розпочинаються казки? (*Жили-були... Десь-колись...*) Як одним словом називають початок казки? (*Зачин*)
2. Де найчастіше відбувається дія казки? (*За тридев'ять земель, у тридесятому царстві...*)
3. Які числа часто повторюються в народній казці (3, 7, 9, – *три загадки, сім братів...*)
4. Окрім дійових осіб у казках діють і чарівні предмети. Назвіть їх. (*Дзеркальце, килим-літак, скатертина-самобранка*)
5. У казках зустрічаємось із героями як реальними, так і фантастичними. Кого з фантастичних героїв ви могли б назвати? (*Баба Яга, Змій Горинич, Золота рибка...*)
6. Як зазвичай казки закінчуються? (*Перемогою добра над злом, здійсненням бажань...*)
7. Які слова читаємо в кінці казки? (*«І стали вони жити-поживати, добра наживати», «Вам казочка, а мені бубликів в'язочка»...*)
8. Як одним словом ці слова називають? (*Кінцівка*)

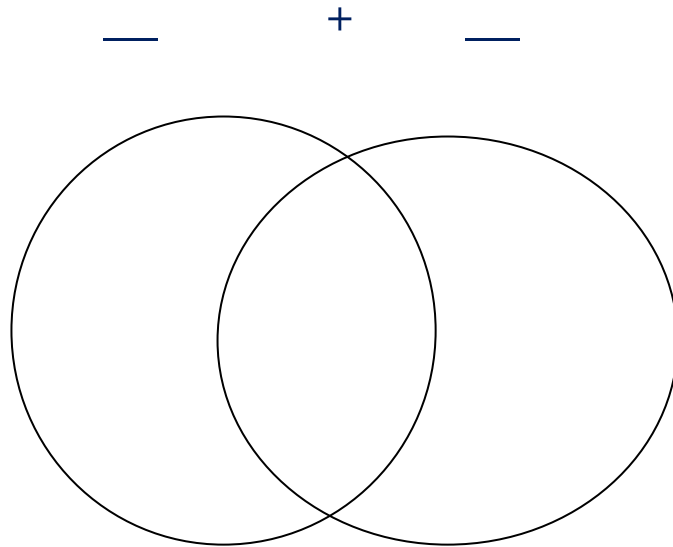
Жартівливий калейдоскоп

- У якій казці розповідається про дуже незалежного героя, який від усіх утік? (*«Колобок»*)
- У якій казці йдеться про дуже лінивого героя, героя який навіть ходити не хотів, а пересувався за допомогою предмета, зовсім для цього не пристосованого? (*«По щучому велінню» – піч, на якій їздив Ємеля*)
- У якій казці розповідається про незвичайних музикантів? Хто вони? (*«Бременські музиканти – Кіт, Осел, Пес, Півень»*)
- Який незвичайний літаючий пристрій мала одна казкова бабуся? (*ступу, Баба-Яга*)

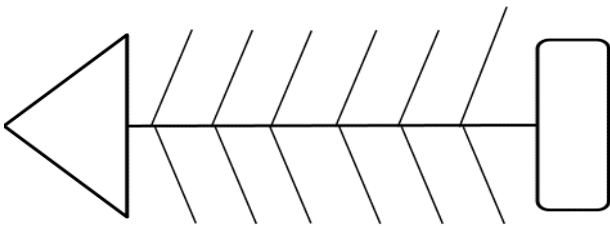
Колективна робота «Розкажи мені казку»

Учні колективно складають і розповідають казку. Кожен промовляє одне речення, пов'язуючи його з попереднім.

Вправа «Кола Вена» Чандарава (індійська народна казка «Фарбований шакал») та Лиса Микити (І. Франка «Фарбований Лис»)

Метод «Фішбоун» відслідкуйте еволюцію Іссумбосі від хлопчика – мізинчика до вродливого хлопця

Впізнай героя за реплікою чи думкою

- ✓ “Злидар! Малювати, бачте, йому захотілося. Ану геть звідси!”
- ✓ “Хіба, коли бідний, то й малювати не дозволяється?”
- ✓ “Це чарівний пензлик...тож будь обережним із ним, бо може стати лихо.”
- ✓ “Нехай померзне ночами, поголодує, може, тоді слухнянішим стане.”
- ✓ “Нехай гори малює...Ні,ні. В горах страшні звірі. Чай краще море.”

Асоціативний куц «Малян»

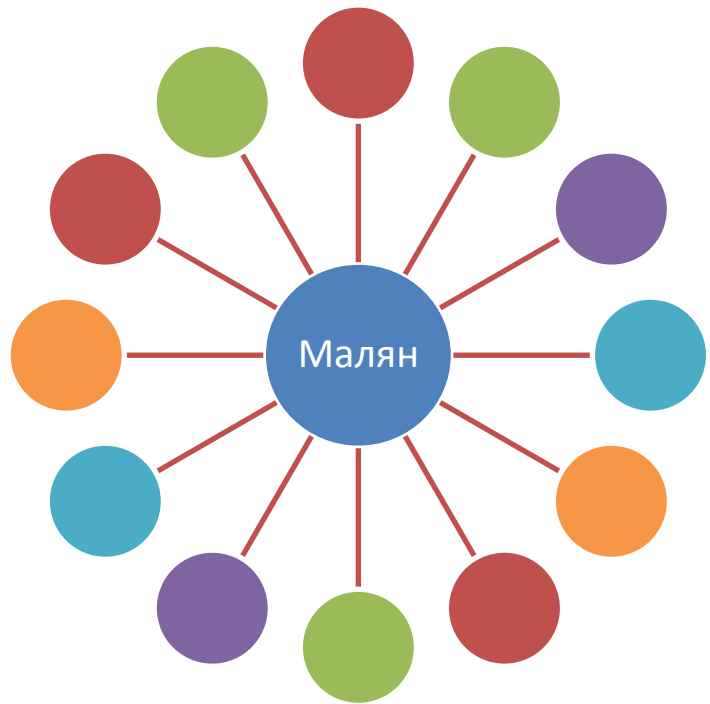
Добери «фарбу» до образу чи деталі твору

Слова-образи:

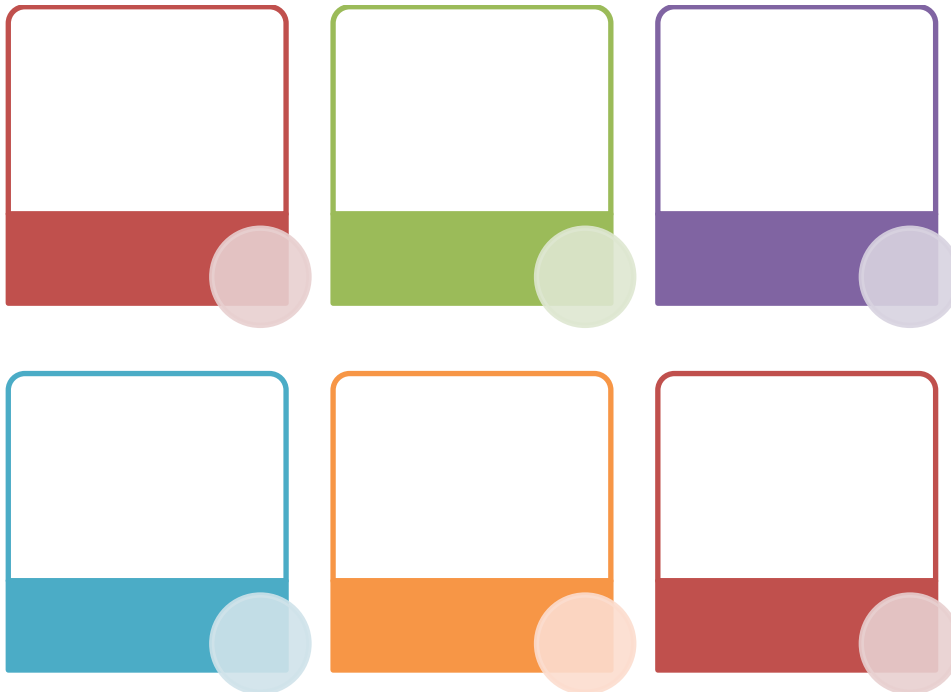
*кінь, курка, жаба, дідусь,
пензлик, море, Малян, драбина,
мур, подія,
корабель.*

Слова для довідок(фарби):

*білогривий, баский, гола,
бридка, сивобородий,
чарівний, вимріяний,
синє-синє, бідний,
бамбуковий, кам'яний,
дивовижна, непосильні,
величезний, великий.*

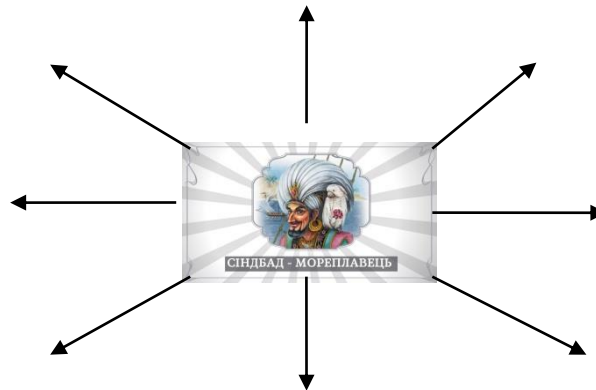

Намалюйте те, що зображував Малян на своїх картинах?

Асоціативне гроно “Синдбад”

Доберіть цитати для характеристики Синдбада

Літературна казка

Вправа «Істинне – хибне» Г.К. Андерсен «Соловей»

Біля номера істинного твердження ставимо знак «+», помилкового – знак «-».

1. На квітах у імператорському палаці були причеплені бантики й етикетки з назвами. (-)
2. Про справжнього солов'я чула лише маленька кухарочка. (+)
3. Коли імператору доставили пакет із написом «Соловей», він вирішив, що це ще одна книга про солов'я. (+)
4. Імператор захотів, щоб солов'ї заспівали дуетом. (+)
5. Солов'ї чудово співали разом. (-)
6. «А краща пташка в нас-то залишилася», - сказали придворні, коли соловей полетів до лісу. (+)
7. Спів штучного солов'я не сподобався простим рибалкам. (+)
8. Тільки раз на місяць можна було заводити штучного солов'я. (-)
9. Імператор тяжко захворів. (+)
10. На грудях імператора сиділа кішка. (-)
11. «Музику сюди, музику! – кричав імператор. – Співай хоч ти, мила пташечко, славна, золота!» І дорогоцінна пташечка заспівала. (-)
12. Імператора врятував своєю піснею справжній соловей. (+)

Марк Твен «Том Соєр»

Літературний диктант

1. Тітка Поллі знаходить Тома у комірчині, Том ласує улюбленим... (варенням)
2. Брат Тома – це... (Сід)
3. Коли тітонька Поллі змусила Тома фарбувати паркан? (у суботу)
4. У кого з хлопців Том попросив допомоги? (у Джима)
5. Ім'я хлопчика, знущань якого Том боявся найбільше. (Бен Роджерс)
6. Що вдавав із себе Бен? (пароплав “Велика Міссурі”)
7. Фарбування паркану перетворило Тома на... (багатія)
8. Кого з хлопців зустрів Том дорогою до школи? (свого друга Гека Фіна)
9. Дівчинка, у яку закохався Том. (Беккі Тетчер)
10. Куди зібрався Том разом із Геком і дохлою кішкою? (на кладовище)
11. Свідками чого стають хлопці? (убивства)
12. Кого хлопцям удалося врятувати від в'язниці (Меффа Поттера)

Установіть хронологічну послідовність пригод Тома Соєра

Літературна вікторина «Що? Де? Коли?»

- ◆ Коли Томові довелося фарбувати паркан?
(В суботу)
- ◆ Якою була довжина паркану та його висота?
(«Тридцять ярдів дощаного паркану заввишки дев'ять футів!» фут – 30 см, ярд – 92,5 см)
- ◆ Яку пісню співав Джим? («Дівчата з Буффало»)
- ◆ Чим Том спокусив Джима? (Болячкою на носі)
- ◆ Що зображував Бен Роджерс, рухаючись вулицею?
(Пароплав «Велика Міссурі»)
- ◆ За що Бен купив у Тома право пофарбувати паркан?
(За все, що лишилось від його недоїденого яблука.)
- ◆ Що стало ціною черги на фарбування паркану для Біллі Фішера?
(«Майже новий паперовий змій»)
- ◆ Який викуп запропонував Томові Джонні Міллер? (Дохлого пацюка на мотузці.)
- ◆ Що отримав Том як винагороду від тітки Поллі? (Яблуко)
- ◆ Що Том поцупив із комори під час тітчиних напутніх слів? (Пряник)
- ◆ Що отримав Том Соєр у подарунок від незнайомої дівчинки?
(Квітку)
- ◆ Замість кого і за що отримав Том покарання? (За розбиту Сідом цукорницю)
- ◆ Чого хотів Том, щоб з ним сталося після тітчиної несправедливості?
(Він хотів померти і щоб на його холодне мертво тіло бодай одну сльозинку зронила Кохана Незнайомка)

Інтерв'ю з героєм

- Томом Соєром
- Гекльберрі Фінном

Колективна характеристика Тома Соєра (з обґрунтуванням, наведенням прикладів)

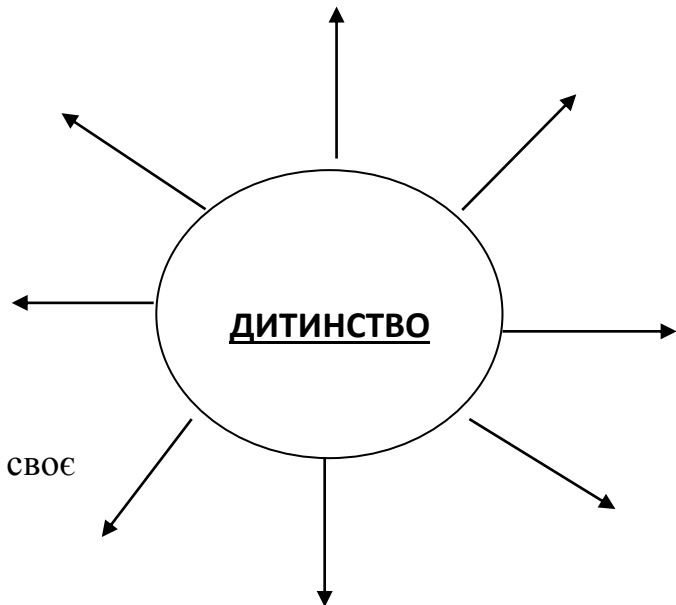
(Кмітливий, винахідливий, неслухняний, гарний організатор, самовпевнений, постійно ризикує, романтик, фантазер, оптиміст, благородний, добрий, співчутливий, має шкідливі звички, сміливий, витривалий, вміє орієнтуватись у складних ситуаціях)

Самостійна характеристика Гекльберрі Фінна

(Добрий, сміливий, справедливий, не навчається, робить, що заманеться, самостійний, благородний, неохайний, має шкідливі звички, вигадливий, не визнає жодних суспільних обмежень і традиції.

У ролі героїв повісті виступають учні, які розказують про себе, а інші ставлять їм по кілька додаткових запитань.

Вправа «Промені дитинства»: Яким було дитинство героїв твору Марка Твена «Том Соєр»?

Творче завдання: намалюй своє ДИТИНСТВО

Вправа «Три – два - один»

- Три факти, які були новими, цікавими, несподіваними на уроці...
- Два факти, які здалися нецікавими або вже відомим...
- Один факт, який хотілося б вивчити детально, поглибити знання про нього.

Твір Елеонор Портер «Поліанна»

Літературний диктант

1. Що сталося із батьком Полліанни? (він помер)
2. Хто забрав до себе на виховання Полліанну? (тітка Поллі)
3. Хто зустрів дівчинку на вокзалі? (Ненсі, служниця)
4. Дівчинку поселили у кімнатці... (на горищі)
5. Улюблена гра Полліанни. (Гра в радість)
6. Хто навчив Полліанну грати в гру? (тато)
7. Кого Полліанна боялася вчити грати в цю гру, чому? (свою тітку Поллі, бо вона не хотіла слухати про тата)
8. Буркотлива пані, з якою познайомилася Полліанна? (місіс Сноу)
9. В кого був закоханий лікар Чілтон? (у тітку Поллі)
10. Дуже серйозний чоловік, який колись кохав матір Полліанни? (Джон Пендлтон)
11. Кого взяв на виховання Джон Пендлтон? (Джиммі Біна)
12. Хто вилікував Полліанну? (лікар Чілтон)

Вправа «Анкета персонажа»

1. Ім'я:
2. Вік:
3. Місце проживання:
4. Мати:
5. Батько:
6. Родина:
7. Портрет:
8. Заняття та інтереси:

Приєм «Літературна реконструкція сюжету»

1. Нещастя.
2. Гра в радість.
3. Лист.
4. Приїзд Полліанни.
5. Обов'язок.
6. Школярка.
7. Режим дня.

Гра «Відгадай, про кого мова?»

Риси характеру	Ім'я героя твору
Привітна, турботлива, добра, щира	
Сувора, холодна, самотня, нещасна, вимоглива	
Дратівлива, вразлива, примхлива, буркотлива	
Замкнутий, похмурий, мовчазний, самотній	
Сумний, зневірливий, бездомний	
Привітний, добрий, чуйний, але самотній, нещасний	

Гра «Загублені речі»

Інструкція: поясніть, кому із героїв твору можуть належати ці речі:

- крем проти ластовиння;
- троянда;
- стетоскоп;
- будинок;
- дитяча книжка, іграшка;
- різнокольорові нитки та спиці або гачок для в'язання;
- бейджик з написом. «Пишаюся своїм добрим ім'ям»;
- Біблія із закладкою проповіді «Радійте всі!»

Вправа «Гра в радість»

Інструкція: приписати ліки від удаваних негараздів

- ❖ ластовиння;
- ❖ навчання, щоденні турботи;
- ❖ ім'я, яке тобі не подобається;
- ❖ самотність;
- ❖ на день народження вам подарували три однакових подарунки;
- ❖ йдучи до школи, ви перечепилися, упали й порвали одяг;
- ❖ вам давно обіцяли цікаву екскурсію, але організатор захворів і поїздку відклали;
- ❖ зіпсувалася погода, а ви планували прогулянку.

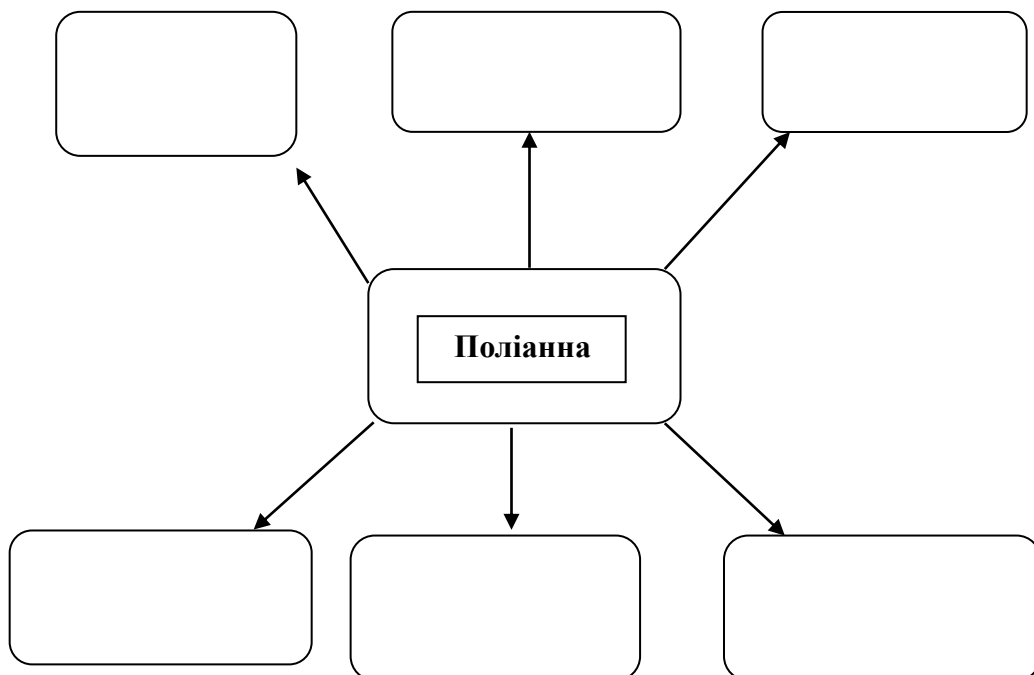
Вислови про радісне сприйняття життя

- «Треба любити все, що є справжнім життям. Життю не можна навчитися, треба просто жити і радіти».
- «Головне не ім'я, а те, хто його власник».
- «Шукай причину самотності в собі: люби людей».
- «Якщо доля подає вам лимон, постарайтеся зробити з нього лимонад» (Дейл Корнегі)

Рольова гра «Я - Поліанна...»

Мене звати Поліанна. Я так рада бачити вас усіх. Я знала, що тут так гарно – мені татко розповідав. Мій тато пішов на небо, щоб бути там із мамою та іншими дітьми. Він казав, що я маю радіти за них. Але знаєте, це досить важко, бо мені так його бракує. Не можу не думати про те, як сильно мені хочеться, щоб він був зі мною, бо ж поряд з мамою і дітьми є Бог і янголи. Хоч і в мене є тітонька Поллі. Вона для мене дуже важлива. Знаєте, це ж моя єдина тітка, а я взагалі не знала, що вона в мене є.

Метод «Грунування» (риси характеру героїні)

Вправа «Візьми з собою у життя»

Уроки Поліанни:

- Знаходь привід для радощів у всьому без винятку;
- Що тобі важче, то більше радіти треба;
- Коли шукаєш привід для радощів, забуваєш про неприємне;
- Ніколи не смійся з чужого горя;
- Даруй радість людям, які тебе люблять, які тобі небайдужі.

Метод «Шість капелюхів мислення»

Радість має надзвичайно велику силу

Інформаційний пакет «Кольорові капелюхи»

Білий капелюх - підбір фактів та інформації;

Чорний капелюх - шукає негативні сторони та вади;

Жовтий капелюх - відповідає за позитивні сторони, переваги;

Зелений капелюх - пошук нових ідей, творчий підхід;

Червоний капелюх - відповідає за вираження емоцій, почуттів;

Синій капелюх планує, робить висновки, організовує процес.

Інтерактивна вправа «Сонечко» (Із поданих рис характеру випишіть ті, що характеризують дівчинку)

Жадібність, цікавість, сила волі, стриманість, обережність, розсудливість, працелюбність, заздрісність, оптимізм, люб'язність, скромність, щедрість, доброта, егоїзм, чемність, щирість, хитрість, балакучість, терпимість, винахідливість, турботливість, рішучість, відкритість, старанність, байдужість, запальність, енергійність, душевність, простота, правдивість, сміливість, відданість, людяність, впевненість, активність, багата фантазія.

Притча «Образи й радості»

Якось двоє друзів багато днів ішли пустелею. Раз вони посперечалися, і один з них зопалу дав іншому ляпаса. Друг біль відчув, але промовчав. Лише написав на піску: «Сьогодні мій найкращий друг дав мені ляпаса».

Друзі продовжили подорож, і через багато днів знайшли оазис із озером, у якому вирішили викупатися. Постраждалий від ляпаса мало не втонував, але друг його врятував.

Коли ж отямився, то висік на камені: «Сьогодні мій найкращий друг урятував мені життя». Перший поцікавився: – Коли я тебе скривдив, ти написав на піску, а тепер – пишеш на камені. Чому?

І друг відповів: - Коли хтось кривдить нас, ми повинні писати це на піску, щоб вітри могли стерти напис. Але повідомлення про гарні вчинки ми повинні висікати на камені, щоб ніякий вітер не міг це стерти. Навчися писати образи на піску й висікати радощі на камені. Залиш час для життя!

Чи має ця притча щось спільне з твором Е.Портер «Поліанна»?

Метод «Прес»

Ми вважаємо, що... .

Оскільки..., наприклад,

Отже,

Правила «Гри в Радість»

1. Завжди посміхатись.
2. У поганому знаходити щось хороше.
3. Ніколи не сумувати.
4. Думати про те, що щось може бути гіршим.
5. Ніколи не сміятися з чужого горя.
6. Дарувати радість людям, які тебе люблять, які тобі небайдужі.

Гра «Шукайте Радість»

1. Ви святково одягнені йдете на День народження товариша. Раптом повз вас промчав автомобіль, заляпавши вас брудом з найближчої калюжі.
2. Зібралися на прогулянку, але пішов дощ.
3. Затрималися на декілька хвилин і не встигли на автобус.
4. Отримали низький бал.

Взірець рецепту доброти

1. Прокинувся – посміхнісь;
2. Подякуй мамі за сніданок;
3. Знайди гарну рису характеру у кожному зі своїх знайомих, скажи їм про це;
4. Не заздри нікому;
5. Щиро радій, коли успіх приходить до твоїх друзів;
6. Не будь гордим;
7. Допоможи, хоча б гарним словом , тим, хто біля тебе.

Складіть хмарки слів

- ◆ Жити – життю радіти.
- ◆ Радієш ти, радію я – радіє вся наша ЗЕМЛЯ.
- ◆ Придивись, навколо так багато РАДОСТІ!
Живи і радій.

Метод «Мікрофон»

- Хто з вас навчився «грати в радість»?
- Чи з'явилося у вас бажання щось змінити у своєму житті?
- Чого ви навчилися у Поліанни?
- Чи хотіли б ви так дивитися на світ, як у Поліанна?

Творче завдання: намалуйте своє місто Радості і Позитиву

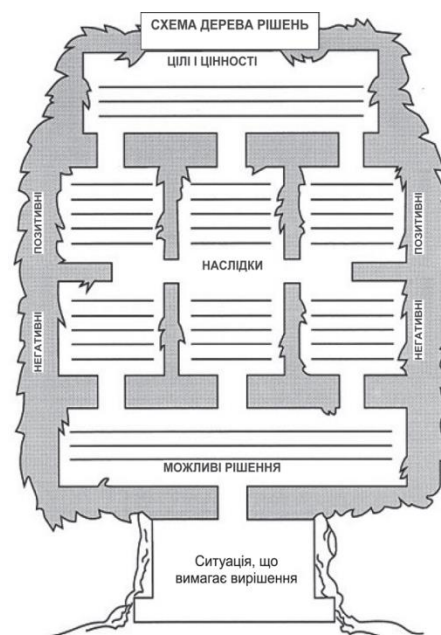
Доповніть таблицю «До і після»

Персонажі	До зустрічі з Поліанною	Після знайомства з Поліанною
Тітка Поллі	Строга, холодна, стримана, принципова, закрита, пунктуальна. Не допускає вияву емоцій.	
Джон Пендлтон	Самотній, закритий, мовчазний, егоїстичний.	
Лікар Чілтон	Добрий, привітний, але самотній, нещасливий однолюб.	
Місіс Сноу	Дратівлива, сердита, вередлива хвора жінка, що прикувала себе до ліжка, а дочку зробила служницею.	

Інтерактивний метод «Дерево прийняття рішень»

Що більш важливо: дарувати людям радість чи задоволення власних потреб сьогодні?

Інформаційний пакет - метод розвиває вміння вибирати і приймати рішення з повним усвідомленням усіх його наслідків. У графічній формі представлені всі основні елементи процесу прийняття рішення. Дерево прийняття рішень показує, як важливо спочатку зібрати інформацію, відокремити важливе від другорядного та знайти недоліки в проблемній ситуації

Кола Вена «Том Соєр і Поліанна»

Прийом «Я і мій літературний герой»

- На кого я більше схожий: на Тома Соєра чи Поліанну? Чому?

Творче завдання: запишіть інтерв'ю з Томом Соєром чи Поліанною.

Пам'ятка «Як створити рекламний проєкт за прочитаним художнім твором»

Реклама – поширення відомостей про когось або що-небудь для створення популярності.

1. Чітко визначте своє ставлення до прочитаного й подумайте, чим цей художній твір та його автор можуть привернути увагу читачів-однолітків.
2. Оберіть необхідний тип рекламного оповіщення (друкована, радіо- або телереклама).
3. Користуючись текстом художнього твору та деякими відомостями з біографії його автора, виділіть цікаві епізоди, які, можливо, складуть сюжетну основу вашої реклами.
4. Продумайте структуру вашого рекламного проєкту.
5. Доберіть заголовки.
6. Розставте логічні наголоси, паузи, продумайте інтонацію та темп читання.
7. Відкоригуйте свою роботу, виправте помилки.
8. Потренуйтеся в проголошенні створеного вами рекламного проєкту.

Рефлексійний Фідбек

Висловіть свої враження, емоції від уроку, вибравши відповідну наліпку з підписами

На уроці мені вдалося ...

Під час уроку в мене виникли відчуття ...

У мене виникли труднощі з ...

Після цього уроку я зможу застосовувати в житті такі навички...

Найбільше мене вразило ...

Найбільше мене засмутило ...

Льюїс Керрол «Аліса в Країні Див»

Літературний диктант

1. Батьківщина письменника (Англія)
2. Справжнє ім'я письменника (Чарльз)
3. Ким за фахом був Льюїс Керролл (математик)
4. Прізвище сім'ї, з якою товаришував письменник (Лідделл)
5. Скільки донечок було в сім'ї Лідделл (три)
6. Улюблениця Льюїсса (Аліса)
7. Тваринка, за якою погналася Аліса? (кролик)

8. Предмет, що робив кролика особливим (годинник)
9. Місце, куди впала Аліса (нірка)
10. Де качається крокодилонько з віршика про крокодила? (пісок)
11. Що робила Аліса із тістечком? (їла)
12. Що було золоте у творі? (ключик)

Вправа «Чарівний капелюх»

У капелюх помістили незвичайні речі, завдяки яким Аліса потрапила в Країну Див. Щоб продовжити незвичайну подорож разом з героїнею і потрапити на божевільне чаювання, слід визначити, в яких епізодах з'являються ці речі і кому вони належать.

Годинник – (належав шаленому зайцю, він поспішав і весь час дивився на нього)

Ключик – (належав Алісі, відчиняв двері, що вели в країну чудес)

Пляшечка «випий мене» - (Аліса побачила її на столику з прив'язаним до шийки папірцем, де великими літерами було написано «Випий мене»)

Капелюх – (Капелюшник – шив капелюхи)

Чашка – (служувала для божевільного чаювання божевільному зайцю, Капелюшнику, сонько-гризуну та Алісі)

Дослідницька робота

Уявіть, що ви потрапили у Країну див і опинились перед дверима, які можна відкрити лише за допомогою знань.

- ✓ Перерахуйте, з якими фантастичними подіями та казковими персонажами зустрілася Аліса:

- ✓ Чи хотіли б ви опинитися на місці Аліси? Чому?

Складіть сенкан

Аліса
Яка _____, _____
Що робить _____, _____, _____
Речення _____
Синонім _____

Техніка словесного малювання:

- ✓ якою зобразив Алісу автор;
- ✓ якою побачили її мешканці Країни Див;
- ✓ А якою її уявляєте ви? (Свої думки запишіть)

Рефлексійна вправа

*Під час вивчення твору Л.Керрола «Аліса в країні див»
в мене виникли відчуття ...
Найбільше мене вразило
Найбільше мене засмутило*

Дискусійна павутинка:

Чи варто було Алісі стрибати в кролячу нору?

ТАК
Дитина Алісиного
віку дуже допитлива
і мусить пізнавати світ

Ні
Ця подорож до нічого
доброго не привела

ВИСНОВОК

Вправа «Віднови послідовність подій»

Спробуйте відновити шлях Аліси до див.

Порося та перець
Черпахи

Озеро сліз

Розповідь Казна-Що-Не-

Хто вкрав пиріжки

Свідчить Аліса

Гасай – Коло та Довгий Хвіст

Королевин крокет

Омарова кадриль

Кролик крутить Крутихвостом

Божевільне чаювання

Що порадила гусінь Униз і вглиб кролячою норою

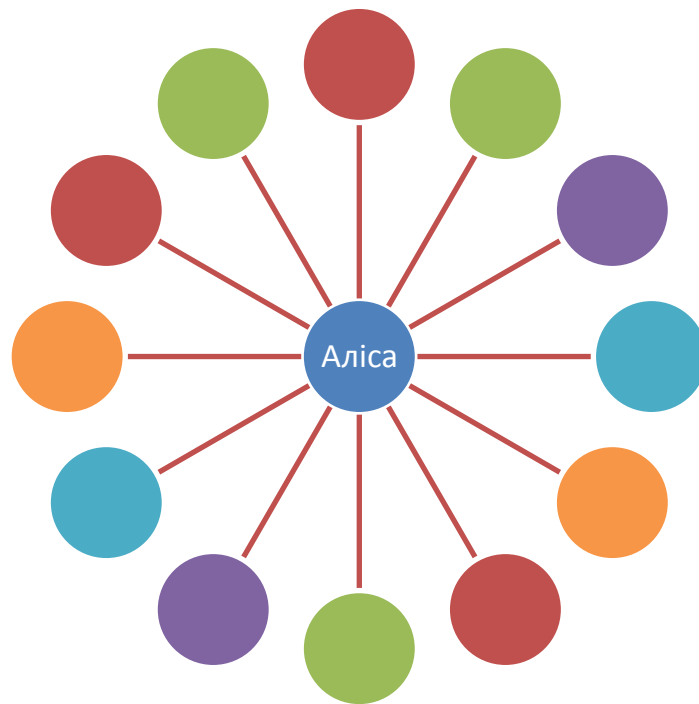
Вправа «З'єднайте, що роз'єднано»

1 Грифон	4 легко ображається
2 Королева	5 гоноровиста
3 Миша	6 усміхнений
4 Потелячена Черепаха	2 знервована та зла
5 Гусениця	3 сумна
6 Чеширський Кіт	1 роздратований

Творче завдання

- Розкажіть від імені Аліси про Країну Див

Складіть асоціативний куш, в якому зазначте риси характеру, які притаманні героїні

Емоційна рефлексія «Чарівний капелюх»

Попередньо ми діставали незвичайні речі з цього капелюха, завдяки яким Аліса потрапила в Країну Див, а зараз покладіть туди свої враження від уроку.

Рольод Дал «Чарлі і шоколадна фабрика»

Літературний диктант

1. Ім'я головного героя повісті-фентезі «Чарлі і шоколадна фабрика» (Чарлі Бакет)
2. Із скількох чоловік складалася сім'я Бакетів (6 дорослих і Чарлі)
3. Про мріяв Чарлі, але не мав можливості це мати? (шоколад)
4. Хто розповідає хлопчикові історію про шоколадну фабрику Віллі Вонки? (дідусь Джо)
5. Коли Чарлі одержував шоколад? (на свій день народження)
6. Про що одного разу прочитав у газеті батько Чарлі Бакета? (про те, що Віллі Вонк запрошує п'ятьох щасливців, які знайдуть золоті квитки у його цукерках на шоколадну фабрику)
7. Ім'я першого щасливця, який виграв квиток. (Август Глуп)
8. Дівчинка, яка постійно жувала жуйку. (Віолетта Борегард)
9. Вередлива дівчинка, якій усе купували і дозволяли, і яка опинилася у сміттєпроводі. (Верука Солт)
10. Хлопчик, який постійно дивився телевізор. (Майк Тіві)
11. Кому Віллі Вонк подарував шоколадну фабрику? (Чарлі Бакету)
12. Кого Чарлі забрав жити на фабрику? (усю свою сім'ю)

Практична робота. На основі прочитаного заповніть анкету Чарлі

Ім'я	
Прізвище	
Вік	
Місце проживання	
Сім'я	
Чим займається	
Мрії	
Риси характеру	

Нетрадиційне домашнє завдання: Розкажіть, що ви дізналися про Чарлі своїм рідним (батькам, бабусям чи дідусям...).

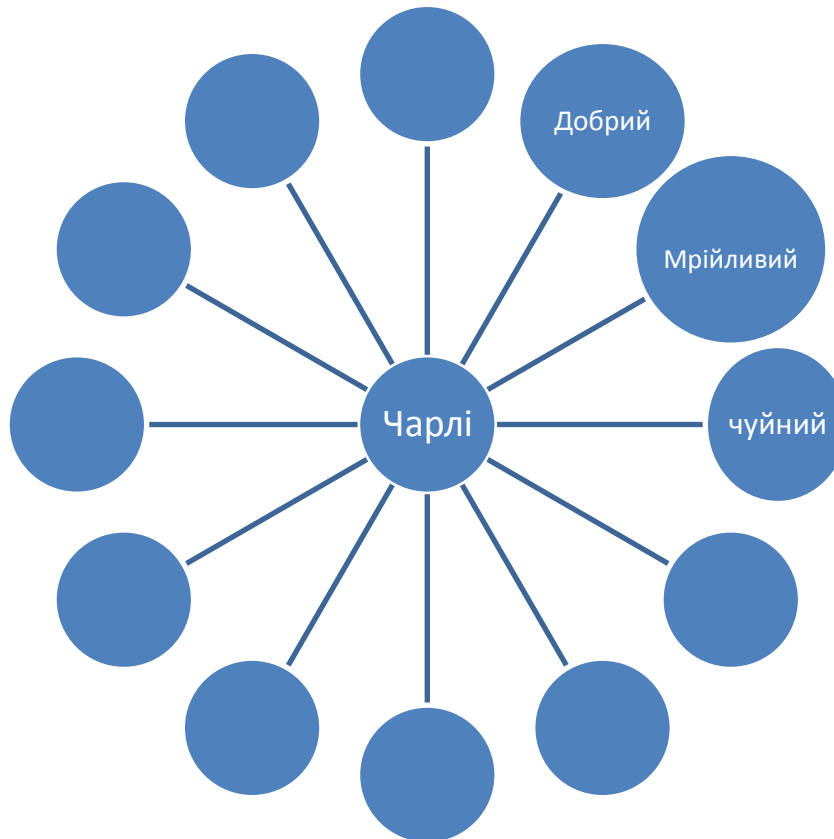
Складіть сюжетний ланцюжок подорожі по казковій фабриці

Шоколадний цех – Умпа-Лумпи – По шоколадній річці –...-...-...-...

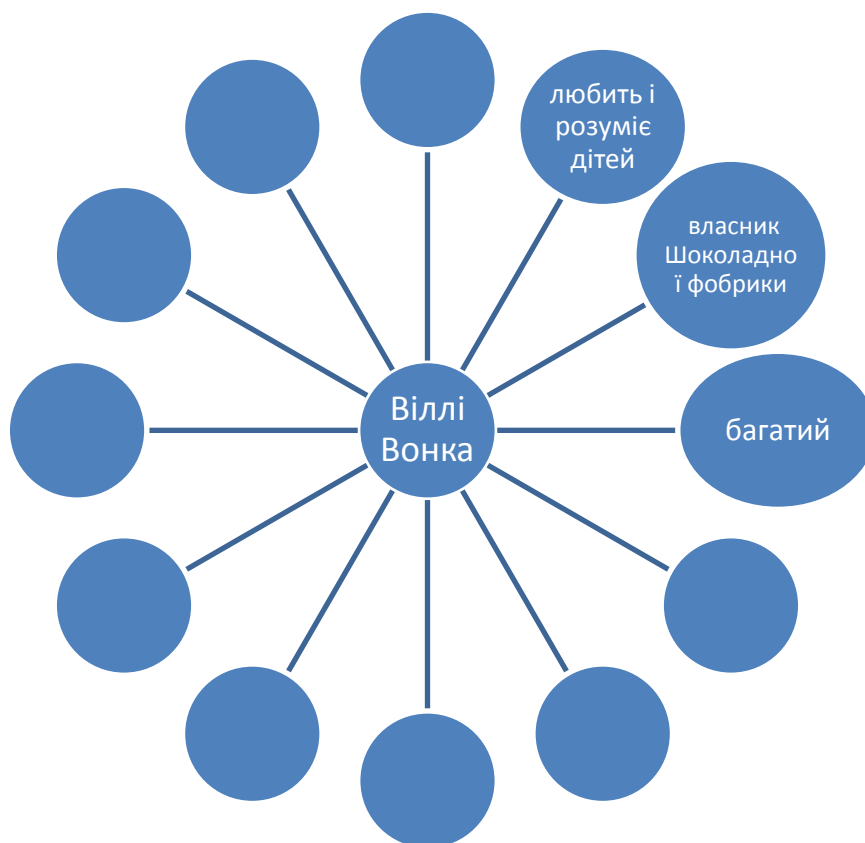
Доповніть асоціативне гроно характеристики образу Чарлі

за допомогою запитань:

- Як ви ставитеся до Чарлі?
- Які почуття охоплюють вас, коли ви читаете про те, як хлопчик економно їсть шоколадку?
- Чому саме Чарлі зі своїм дідусем Джо доходять до фіналу?
- Як вони поводять себе під час екскурсії?
- Містер Вонка назвав Чарлі переможцем. Чому хазяїн фабрики так тішиється?
- Як ви гадаєте, чи достойний Чарлі, хлопчик з бідної сім'ї, неймовірного подарунка - стати власником цілої Шоколадної фабрики?

Доповніть асоціативне гроно характеристики образу містера Вонки

Заповніть таблицю про героїв твору – дітей, які відвідали шоколадну фабрику

<i>Герой</i>	<i>Риси характеру</i>	<i>Що трапилось з ними на фабриці</i>	<i>Висновки, які має зробити після відвідин фабрики</i>
Августус Глуп			
Віолетта Борегард			
Верука Солт			
Майк Тіві			
Чарлі Бакет			

Колективний проєкт «Світ шоколаду»

Інструкція: учні збирають матеріал про українські шоколадні фабрики, цукерки, які люблять, роблять виставку обгортки улюблених шоколадок та малюють обгортки до вигаданих шоколадних цукерок, випускають бюлетень «Користь і шкода від шоколаду», розповідають про святкування Всесвітнього дня шоколаду...

Творчі завдання

- ✓ Складіть рекламу до книги «Чарлі і шоколадна фабрика».
- ✓ Продовжте історію про Чарлі. Яким, на вашу думку, він став би господарем фабрики? Що зробив би для інших?
- ✓ Які фантастичні винаходи придумали б ви, якби стали господарями шоколадної фабрики?

Складіть свій сенкан «Чарлі» за взірцем

Чарлі

Добрий, щирий.

Піклується, любить, мріє.

Нарешті досягає своєї мети.

Особистість.

Проблемне питання: Чому доля усміхнулась саме Чарлі?

Напишіть власне висловлювання з теми:

- Над чим змушує задуматися читачів твір Роальда Дала «Чарлі і шоколадна фабрика»? Які ви висновки зробили для себе?

Тове Янсон «Капелюх Чарівника»

Літературний диктант

1. В якій країні з'явилися твори про Мумі-тролів?
2. Якою мовою написані казки про Мумі-тролів?
3. Коли розпочинаються події у творі «Капелюх чарівника»?
4. Де жила родина Мумі-троля?
5. Що знайшли Мумі-троль і його друзі?
6. Як вирішив використовувати капелюх Тато Мумі-троля?

7. Що сталося з яєчною шкаралупою після того, як її викинули в капелюх?
8. Яка нова забава з'явилася у Хропуся і Нюхмумрика?
9. Де спочатку заховався Мумі-троль, коли вони гралися у хованки?
10. Чому друзі не впізнали Мумі-троля після того, як він виліз з капелюха?
11. На кого перетворився Мурашиний Лев?
12. Що врешті-решт друзі зробили з чарівним капелюхом?

Тести за твором Т. Янсон «Капелюх чарівника»

1. О якій порі року прокидались Мумі-тролі?
 - а) влітку; б) взимку; в) весною
2. Що робив Тато Мумій-троль?
 - А) пив каву; б) читав газету; в) дивився телевізор.
3. Для чого пристосували капелюх?
 - а) для носіння татом; б) для носіння Мумі-тролем; в) для кошика із сміттям.
4. На кого перетворився Мумі-троль?
 - а) на чудернацьке звірятко; б) на хмаринку; в) на маленького бегемотика.
5. Хто був ворогом Мумі-тролів?
 - а) Комашиний Лев; б) Мурашиний Лев; в) Комариний Лев.
6. На кого перетворився Лев?
 - а) на зайчика; б) на білочку; в) на їжака.
7. Що Мумі-тролі зробили із капелюхом?
 - а) скинули у воду; б) скинули з гори; в) скинули у прірву.
8. Від кого почув історію Нюхмумрик?
 - а) від сороки; б) від Хропусі; в) від Чмиха.
9. Що збирав Чарівник, літаючи на чорній пантері?
 - а) діаманти; б) рубіни; в) сапфіри.
10. Що хотів знайти Чарівник?
 - а) Королівський діамант; б) Королівський рубін; в) Королівський сапфір
11. Чого злякались Мумі-тролі?
 - а) що Чарівник їх знайде; б) що Чарівник дізнається, у кого був капелюх; в) що Чарівник забере їх на Місяць.
12. Чим закінчилася казка?
 - А) Мумі-тролі поснули; б) Чарівник знайшов свого капелюха; в) Чарівник і Мумі-тролі потоваришували.

Хмарки завдань за твором Туве Янсон «Капелюх Чарівника»

Перекажіть зміст епізодів твору, які вам найбільше сподобалися. Чому?

У чому чарівна сила знайденого героями

Відновіть текст

У кутку між столиком та кухонними дверима стояв _____ з яєчною шкаралупою на дні. І враз сталося щось дивовижне. Яєчна шкаралупа почала _____ на очах. Яєчна шкаралупа тривалий час пролежала в капелюсі й поволі почала набувати іншої _____. Вона зберегла своє _____ забарвлення, однак збільшувалася в об'ємі, росла, росла, ставала _____, а за хвилину виповнила увесь капелюх.

Урешті _____ маленьких кругленьких _____ відірвалися від його крисів і попливли на ганок. Мумі-троль лежав під _____ на ганку і почувався дуже _____. Схованку він собі знайшов _____. Чмих неодмінно зазирне під _____ - тут він і попадеться. Мумі-троль роззирнувся в усі боки і враз помітив _____, якого хтось поставив у кутку на ганку. Ось чудове місце для схованки!

Чмихові ніколи й на думку не спаде підняти _____. Мумі-троль швиденько порачкував у куток і натягнув капелюха на _____. Щоправда, той сягав йому лише до _____, але якщо скоцюрбитися і підібгати _____, то ніхто його не зауважить.

Вправа «Кому належать слова»

1. Клянуся своїм хвостом! Клянуся своїм хвостом! (Мумі-тато)
2. Я - Король із Каліфорнії! (Мумі-троль)
3. Він найліпший Мумі-троль у світі, і ми його страшенно любимо!
(Хропся)
4. Женіть у шию того потворного короля, який ображає нашого Мумі-троля! (Чмих)
5. Свого рідного маленького Мумі-троля я впізнаю завжди! (Мумі-мама)
6. Хто тут сказав «слабак?» (Мурашиний Лев)
7. Я навіть не наважуюся думати, що станеться, коли він вирветься на волю! (Хропусь)
8. Збагнути не можу, чому ви стільки галасу здіймаєте з приводу речей звичайних і очевидних! (Гемуль)
9. Це не байка. Усе розказане - правда. (Нюхмумрик)

Чарівні перетворення На що перетворилися завдяки капелюху

Мумі-тато –
Ячні шкаралупи –
Мумі-троль –
Морська вода –
Мурашиний Лев –
Риби –

Пофантазуйте: Коли б у мене був чарівний капелюх, я б обов'язково...

Матеріал до твору Пауля Маара «Машина для здійснення бажань, або Суботик повертається в суботу»

Гра-розминка «входження в урок» - «Пароль»

Така форма роботи використовується для швидкого залучення учнів до роботи, коли можна об'єднати організаційний момент уроку з актуалізацією опорних знань і грою. Назвіть, не повторюючись (ланцюжком один за одним) слово або словосполучення - своєрідний пароль, який пов'язаний з випереджуючим завданням про Пауля Маара, відомого німецького письменника сучасності.

Словесне малювання: Яким ви уявляєте Суботика. У чому його незвичайність?

Техніка «Гроно бажань»

У вигляді «гроно» запишіть бажання звичайної людини і порівняйте з бажаннями пана Пляшкера.

Дискусійні питання:

- Чому бажання пана Пляшкера приносять нещастя іншим і стають причиною ряду непорозумінь?
- Чи справді Суботик міг виконати будь-яке бажання?

Приєм «Моя позиція»

- Чи потрібно, щоб всі бажання здійснювалися? (Аргументуйте)

Рольова гра Від імені Суботика розповісти епізоди, які описують:

- Як Суботикові живеться у пана Пляшкера?
- Чи вдається йому цього разу зберегти свої цятки?
- Які поради дає Суботик «таткові»? Чи є вони слухними?
- Яка ж справжня причина повернення Суботика до пана Пляшкера?

Вправа «Світ Суботика»

- ❖ Фантазії
- ❖ Грі
- ❖ Безпосередності
- ❖ Життєрадісності
- ❖ Впевненості

- ❖ Розсудливості
- ❖ Відповідальності
- ❖ Безкорисливості
- ❖ Винахідливості

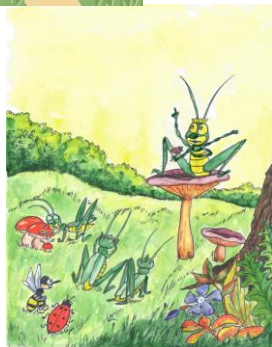
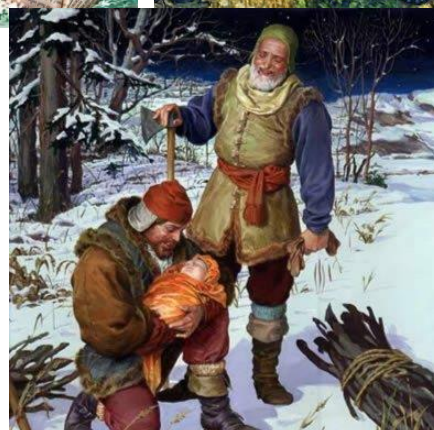
Кольоронис

Яке кольорове враження справляє казкова повість Пауля Маара «Машина для здійснення бажань, або Суботик повертається в суботу». Із запропонованих кольорів веселки оберіть свій колір, який вважатимете символом повісті та обґрунтуйте свій вибір.

Творче завдання: Складіть poradnik Суботика

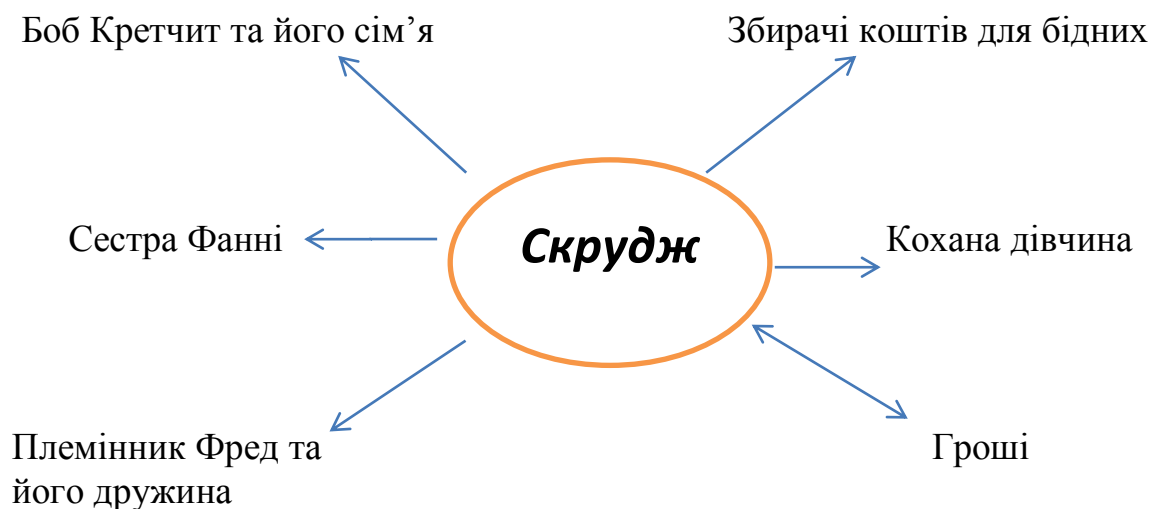
Літературна гра «Впізнай героя за картинкою»

Герої, зображені на цих малюнках, - з вивчених протягом року художніх творів. Безперечно, ти їх легко впізнаєш. Назви їх, авторів та твори, в яких вони змальовані.

Чарльза Дікенс «Різдвяна пісня в прозі»

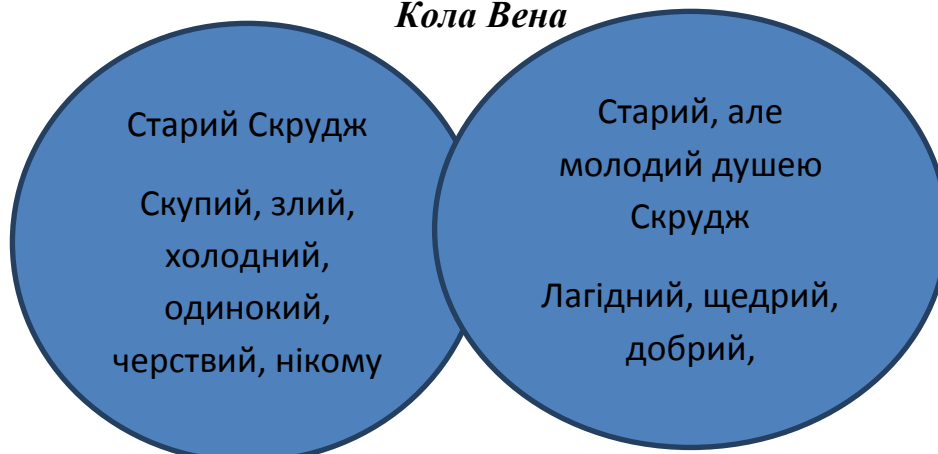
Асоціативний куц «Скрудж та його оточення»

Таблиця «Світ достатку і гідності»

Світ достатку є матеріальне, немає духовного	Світ гідності немає матеріального, є духовне
Марлі і Скрудж – бездушні, черстві, навіюють холод, не допомагають людям, скупі та жадібні.	Боб Кретчит – покірний, добрий, любить дітей. Крихітка Тім – «божа іскра». Фред – щирість, життєрадісність, повага до дядька. Фецвіг – дружелюбність. Фанні – «велике серце». Белла – вірна дружина, вмє кохати.

Кола Вена

Проблемне питання:

Що хотів сказати автор своїм твором і чого хотів навчити кожного із нас?

Коллективне укладання правил життя, щоб бути щасливим:

- турбуватися про ближнього;
- бути доброю, милосердною, щедрою;
- цінувати кожну мить життя;
- спокутувати свої гріхи;
- цінувати родинні стосунки;
- виховувати найкращі моральні якості;
- любити ближніх;
- вміти співпереживати і співчувати;
- мати вірних друзів;
- шанувати Різдво.

Рей Бредбері «Усмішка»

Інтерактивна вправа «Мікрофон»

Починати свою відповідь можете словами:

- Цей урок навчить мене...
- Я очікую від цього уроку...
- Цей урок познайомить мене...
- На цьому уроці я хочу дізнатися...

Дерево передбачень «Краса врятує світ, чи світ повинен врятувати красу?»

Тема - це "стовбур дерева", а "листочки" - це передбачення, "гілочки" - це аргументи, обґрунтування передбачень.

Рольова гра «Монолог Тома»

Мене звати Том. Я з далекого майбутнього. Не знаю, яке життя у вас, але у себе мені дуже важко. Розумієте, у нас якісь дивні люди. Вони стоять в черзі о 5 годині ранку, щоб плюнути на картину під назвою «Мона Ліза». На ній зображена красива жінка, що таємничо і сумно посміхається. Вона така чарівна, а вони в неї плюють. Я ж не можу цього зробити, тому всі й

обізвавали мене диваком, пришелепкуватим. Але ж подумайте, хіба можна плювати на красу? А потім сталось найстрашніше. Люди неначе знавісніли, зірвалися з місця і побігли знищувати картину. Розумієте, вони її порвали на шматки...

Мене мало не затоптали. Я теж щось машинально схопив, навіть не знаю, що... (Розтискує пальці) Ой, дивіться... Це її усмішка. Усмішка, чарівна усмішка... Вона жива... (на долоні хлопчик тримає намальовану усмішку).

Прийом «Літературна реконструкція»

1. «Вона ж гарна...» «Том завмер... У нього пересохло в горлі»... «чув калатання власного серця, немов йому у вухах звучала якась музика.»
 2. «Том стояв... притискав до грудей клаптик полотна, ховаючи його».
 3. «Серце Тома прискорено калатало, а земля під босими ногами видавалася йому розпеченою».
 4. «Том простягнув руку, безтямно мавпуючи інших, ухопив клапоть полотна...»
 5. «Все довкола спало під місячним сяйвом. А на долоні в нього лежала Усмішка. Він... подумки промовляв... : «Усмішка, люба Усмішка».
- (ключ: 1-3; 2-1; 3-4; 4-2; 5-5.)

Орієнтовна схема «Шлях Тома»

1. **Злоба і гнів.** Злоба і гнів переповнюють душу Тома. Він накопичує слину для плювка з передчуттям втіхи. Цитата: «...».

↓

2. **Зустріч з прекрасним.** Прозріння. Цитата: «...».

↓

3. **Боротьба Добра і Зла.** Том серед дикого людського натовпу. Цитата: «...».

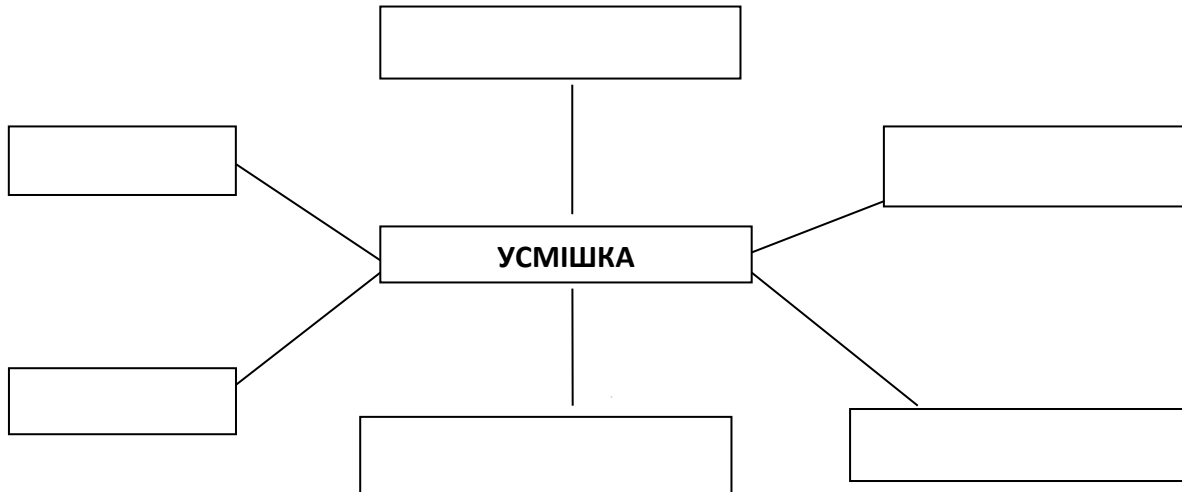
↓

4. **Іскра любові в серці Тома.** Цитата: «...».

↓

5. **Відчуття щастя – духовне відродження Тома.** Осяяний світлом місяця, Том побачив на долоні усмішку Мони Лізи, яку зберігає як реліквію. Цитата: «...».

Асоціативний куц: Усмішка

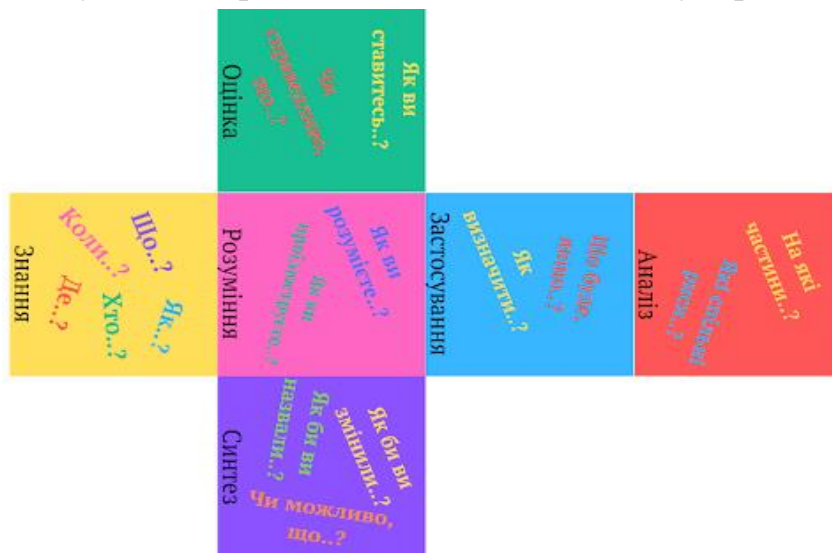

Колаж-листівка «Засторога людству»

(дитячі колажі з малюнків, газетних і журнальних вирізок)

Стратегія критичного мислення «Кубування» Взаємозв'язок людини і навколишнього середовища в процесі вивчення художнього твору Р.Бредбері «Усмішка»

Інформаційний пакет: Метод навчання, де використовується куб, на гранях якого даються вказівки для учнів і пропонується в процесі роботи викласти власні думки з пропонованої теми полегшує розгляд різних сторін теми.

Картка «Оціни свою участь на уроці»

Ця таблиця дає можливість учасникам оцінити свою роботу та роботу групи. Можна ставити значок (наприклад, +) у відповідній графі, вписувати прізвища учасників групи.

1. Відповідав на запитання вчителя							
2. Брав участь в інсценуванні							
3. Підготував повідомлення							
4. Читав поезії							
5. Брав участь в стратегії:							
А) «Мозкова атака»							
Б) «Літературна реконструкція»							
В) «Групування «Асоціативний куш»							
Г) Сенкан							
6. Брав участь у вирішенні проблемних запитань							
7. Зробив колаж, презентацію, плакат							

Вправа «Так чи ні?»

- 1) Справжнє ім'я О. Генрі Вільям Сідні Портер. Так чи ні?
- 2) О. Генрі – американський письменник. Так чи ні?
- 3) Вихованням хлопця в дитинстві займався батько. Так чи ні?
- 4) В 15 років став фармацевтом в аптеці батька. Так чи ні?
- 5) О. Генрі мав власну газету. Так чи ні?
- 6) Псевдонім у письменника з'явився саме у в'язниці. Так чи ні?
- 7) Секрет свого псевдоніма письменник не розкрив. Так чи ні?
- 8) Між 1904- 1910 р. вийшло 9 збірок новел. Так чи ні?
- 9) Життя О. Генрі було важким, повне випробування. Так чи ні?

- 10) Жанр, в якому працював О. Генрі – це новела. Так чи ні?
- 11) Письменник прожив 48 років, з них близько 10 років займався літературною діяльністю. Так чи ні?
- 12) Літературна спадщина О. Генрі – 273 новели, роман «Королі й капуста»

Тестові завдання за змістом новели «Останній листок»

- 1) Нагорі триповерхового будинку знаходилась:
 - а) студія Сью і Джонсі;
 - б) майстерня Бермана;
 - в) художній клас.
- 2) Як лікарі називали чужинця, що розгулював по колонії в листопаді?
 - а) пташиний грип;
 - б) пневмонія;
 - в) чума.
- 3) Джонсі захворіла на ...
 - а) грип;
 - б) пневмонію;
 - в) сухоти.
- 4) Про що мріяла Джонсі?
 - а) навчитись грати на фортепіано;
 - б) вийти заміж;
 - в) написати фарбами Неаполітанську затоку.
- 5) Що Джонсі рахувала у зворотному порядку:
 - а) галок на дереві;
 - б) листя на плющі;
 - в) зірки на небі.
- 6) Джонсі сказала, що помре, коли:
 - а) впаде останній листок;
 - б) прийде зима;
 - в) пташки відлетять у вирій.
- 7) Старий Берман був...
 - а) лікарем;
 - б) письменником;
 - в) художником.
- 8) Берман мешкав на ...
 - а) першому поверсі;
 - б) другому;
 - в) третьому.
- 9) Берман заробляв собі на хліб тим, що ...
 - а) малював вивіски на рекламу;
 - б) позував молодим художникам;
 - в) продавав картини.
- 10) Що написав Берман?
 - а) останній листок плюща;
 - б) останній пейзаж;
 - в) портрет Джонсі.
- 11) «...Борода у нього (Бермана), як у скульптури Мікеланджело:
 - а) Голіафа;
 - б) Мойсея;
 - в) Давида.
- 12) Що мріяв створити художник?
 - а) шедевр
 - б) картину
 - в) скульптуру.

Инсценізуйте розмову Сью і Джонсі про вчинок Бермана

Вправа «Асоціативне гроно»

З перелічених якостей людей виділіть ті, що були притаманні Берману.

Вміння співчувати	Почуття відповідальності
Мудрість	Дисциплінованість
Мужність	Правдивість
Небайдужість	Доброта
Цілеспрямованість	Щедрість
Готовність до самопожертви	Тактовність
Чуйність	

Випереджуючі завдання

Знайти відомості про Мойсея як біблійного героя

Знайти значення символу плюща

Вправа «Коло ідей»

Робота з портретною характеристикою Бермана. Звернути увагу на образ Мойсея. Розглянути зображення роботи Мікеланджело «Мойсей» Пригадати, що вони знають про нього і який зв'язок можна провести із образом Мойсея. Зробити висновок про духовну велич Бермана. Запропонувати пояснити назву новели. Підвести учнів до думки про те, що цей листок став останнім малюнком у житті художника і вічним шедевром у житті Джонсі і Сью. Спираючись на отримані дані, попросити учнів визначити ідею твору. (найголовніша цінність – людське життя; возвеличення сили людських почуттів, здатних перебороти найстрашніше.)

Обговоріть символіку плюща як вічного життя і символу смерті.

Сенкан «Мойсей»

Милосердний, добрий
допомагає, переживає, піклується
створив справжній шедевр
(морально виростає в наших очах)
(перетворюється на символ самопожертви)
Гуманіст

Антуан де Сент-Екзюпері «Маленький принц»

Взірці реклами казки-притчі Антуана де Сент-Екзюпері «Маленький принц»

1. «Якщо реальне життя для вас річ складна – досвідом поділіться Маленький принц. Прочитайте казку Антуана де Сент-Екзюпері «Маленький принц» і вас охопить бажання змінити щось у своєму житті».
2. «Читайте у казці-притчі «Маленький принц» Антуана де Сент-Екзюпері про те, які жителі населяють інші планети і ви відчуєте неповторність свого власного життя».
3. «Чи зорі у небі притягують ваш погляд і душу? Якщо так, то твір Антуана де Сент-Екзюпері «Маленький принц» саме для вас. Він вражає і допомагає приймати рішення».
4. «Якщо ви відчуваєте себе беззахисним і маленьким у сьогоднішньому світі і вас охоплює бажання стати щасливим і успішним, то прочитайте казку «Маленький принц» Антуана де Сент-Екзюпері і ви зрозумієте, що щастя у ваших руках»

Рольова гра «Я - Маленький принц»

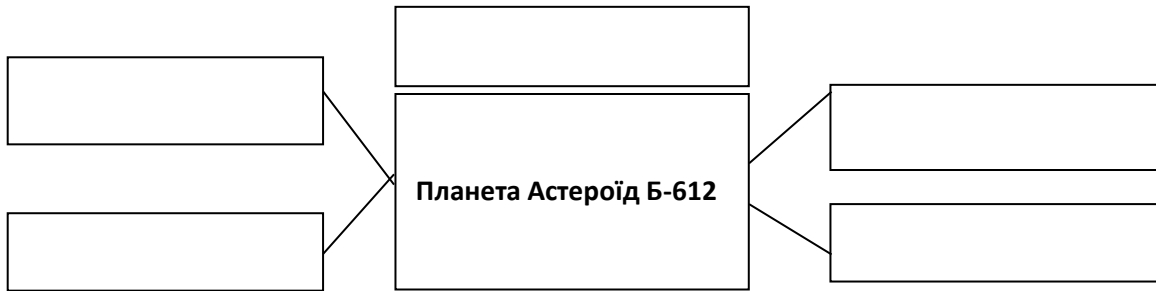
Я родом із планети Астероїд Б-612. Я – Маленький принц. Чому Маленький? Бо я ще дитина, але вже багато чого умію. В мене чітко вироблений розпорядок дня. Зранку я встаю, вмиваюся, приводжу себе до ладу і прибираю планету: вириваю баобаби і чищу вулкани. Баобаби небезпечні для моєї планети, так як їхнє коріння може витіснити все, що на планеті. Чистота вулканів для мене теж дуже важлива. А ще на планеті росте троянда. Я дуже ціную її. Вона надзвичайно красива, але горда, примхлива і вередлива. Я кожен вечір вдягаю на неї ковпак (щоб не застудилася), поливаю, але вона все одно нарікає, через що я страждаю. Одного дня я остаточно вирішив: піду у подорож по інших планетах, щоб довідатися, яким є життя на інших зорях. Троянда зізналася, що любить мене, але я вже прийняв рішення і не хотів його міняти. Нічого я тоді не розумів. Треба було судити не за словами, а за справами. Вона дарувала мені свій аромат, осявала моє життя, мов сонце. Я не повинен був тікати. За цими нелукавими хитрощами я повинен був відчути ніжність. Квіти такі непослідовні! Та я був ще дуже молодий, я ще не вмів любити.

Я дуже старанно працював того ранку, а коли полив квітку і збирався накрити її ковпаком, мені навіть хотілося заплакати...

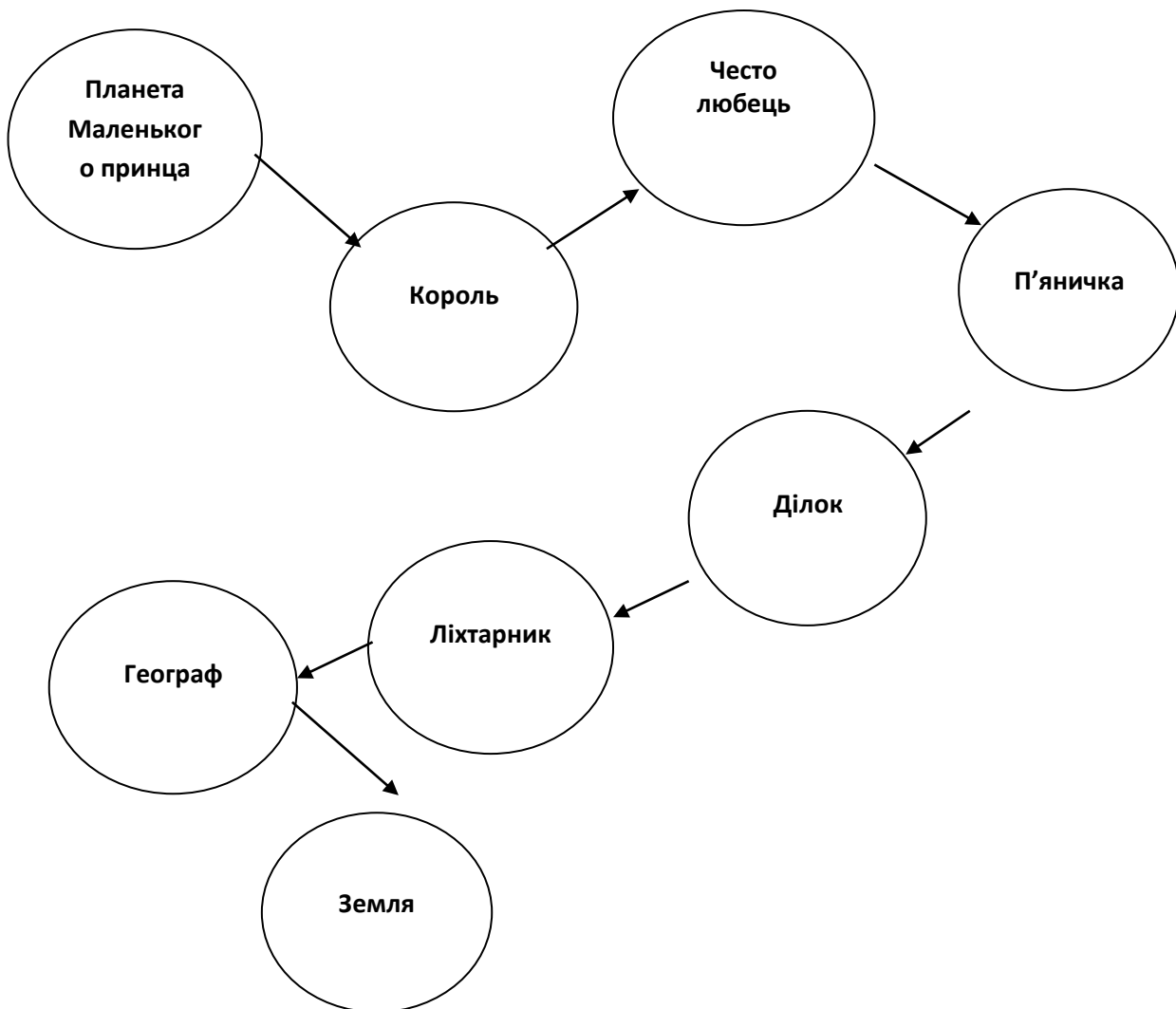
Заповніть таблицю: Маленький принц до вирушення у мандри

Практичні (ділові) якості	<i>Моральні характеристики</i>

Асоціативний куц: Планета Астероїд Б-612

Карта подорожі Маленького принца

Встановіть відповідність між мешканцем планети і його життєвою цінністю з погляду Маленького принца

Владолюбство	?	Король
Пихатість	?	Пияк
Слабкість	?	Честолюбець
Непотрібність	?	Лис і Льотчик
Обмеженість	?	Ліхтарник
Вірність слову	?	Географ
Дружба і любов	?	Ділок

Скарбничка золотих висловів (афоризмів)

1. *«Якщо йти все прямо та прямо, далеко не підеш...»*

Необхідно мати прихильність до когось, близькі, дружні стосунки, не бути як «перекотиполе».

2. *«Усі дорослі колись були дітьми, але мало хто з них про це пам'ятає»*

Подорослішавши не намагайся знищити дитину в собі.

3. *«Прокинувся уранці, умився, привів себе до ладу – й одразу ж упорядкуй свою планету»*

Потрібно дотримуватися чистоти як фізичної, так і моральної; берегти свою планету.

4. *«Треба було судити не за словами, а за справами.»*

Треба робити висновки про людину за її справами.

5. *«Якщо зумієш правильно судити себе, значить, ти мудрий»*

Оцінювати себе об'єктивно, визнавати свої помилки

6. *«Ти завжди відповідальний за тих, кого приручив»*

Бути вірним, відданим другом, нести відповідальність за близьких людей.

Поради від Маленького принца

1. Любов не вимагає тільки свого.
2. Роби іншим те, чого сподіваєшся від них.
3. Душі не старіють.
4. Не бійся брати на себе відповідальність за інших.

5. Життя важке, але за нього варто боротися.
6. Не зосереджуйся на чужих недоліках.
7. Критично стався до своїх думок і вчинків.
8. Ніколи не зупиняйся на досягнутому.
9. Свої страхи і сумніви зроби спонуками до дій.
10. Будь енергійним і активним.
11. Кожна людина повинна прагнути до своєї планети.

Використані джерела:

1. Зарубіжна література, 5 кл.: підручник для закладів загальної середньої освіти / О. М. Ніколенко, Т. М. Конєва, О. В. Орлова, М. О. Зуєнко, О. І. Кобзар. – Вид. 2-е, доопрацьоване відповідно до чинної навчальної програми. – К.: Грамота, 2018. – 256 с.: іл.
2. Уроки зарубіжної літератури з підприємницьким тлом. Методичні матеріали/ За загальною редакцією О.Майхер. Яворів: 2016
3. EntreComp: Рамка підприємницької компетентності©Європейський Союз, 2016
4. Хроменко І.А. Ігрові та творчі завдання на уроках зарубіжної літератури. – Тернопіль: «Мандрівець». 2013.
5. Щурова Т. В. Зарубіжна література. 5 клас.: Навчальний посібник. – Х.: «Країна мрій». 2013.
6. <https://drive.google.com/drive/folders/0B-tYZx2exLHySDNaUDdFRTRRV0U>